

Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya

140. Maig 2022

FRAGMENT D'UNA PINTURA ROMÀNICA D'AUTOR DESCONEGUT

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA. Núm. 140. Maig del 2022

Direcció: JOAN FERRER, Gutenberg, 15 - 08397 Pineda de Mar. ESPERANÇA AMILL, Sant Antoni, 89 – 43800 Valls. Adreça electrònica: butlleti@abcat.cat. Secretaria: secretari@abcat.cat. Administració: Pla de Palau, 2 – 43003 Tarragona. Disseny de la coberta: Narcís Comadira. Composició: 3 x Tres (Valls). Impressió: Gràfiques Moncunill, SL (Valls). DL: B-23633-1978. ISSN: 2013-9373

Amics, escric aquest portal el dissabte dia 2 de juliol: hem viscut la Setmana Santa, la Pasqua, la Pentecosta i la festa de la Santíssima Trinitat. Ens hem reunit, comentat, compartit i dialogat sobre el tema de la sinodalitat. Volem seguir més segurs i units al costat de Jesús, *el Camí*, per viure més plenament *la Veritat i la Vida* (Jn 14,8).

Encara no estem lliures del tot de la pandèmia, vivim entre guerres, amb refugiats, oprimits, esforços per trobar les solucions amb una pluja de criteris i pensaments com correspon a la realitat plural de la nostra situació humana actual.

Dins la nostra Associació Bíblica de Catalunya ens esforcem a captar, compartir, facilitar, gaudir i créixer dins la llum de la Paraula de Déu. No ens ve de nou tot el que està passant i volem estar oberts a Déu que es defineix alliberador (Ex 20,2) i no es cansa mai de dir-nos que escoltem i estimem.

Avui mateix tinc davant els ulls les paraules del profeta Amos (proclamades entre els anys 787-747 aC):

*Renovaré la vida d'Israel, el meu poble:
reconstruiran les ciutats desolades i les habitaran,
plantaran vinyes i en beuran el vi,
conrearan hortes i en menjaran els fruits.
Els implantaré a la seva terra,
i ningú no els arrencarà mai més del país que jo els havia donat.»
Ho diu el Senyor, el teu Déu (Am 9,14-15).*

En el llibre de l'Apocalipsi, *la Revelació de Jesucrist, que Déu li donà perquè fés conèixer als seus servents allò que aviat s'ha de complir* (Ap 1,1a), en el penúltim capítol llegim:

Llavors vaig veure baixar del cel, venint de Déu, la ciutat santa, la nova Jerusalem, abillada com una núvia que s'engalana per al seu espòs.

I vaig sentir una veu forta que proclamava des del tron:

—Aquest és el tabernacle on Déu habitarà amb els homes.

Ells seran el seu poble i el seu Déu serà “Déu que és amb ells”.

“Eixugarà totes les llàgrimes” dels seus ulls,

i no existirà més la mort, ni dol, ni crits, ni sofriment.

Perquè les coses d'abans han passat (Ap 21,2-4).

Sant Pau ens ensenya i ens empeny a seguir més segurs al costat de Jesús, el Camí, per viure plenament la Veritat i la Vida sempre conscients que tots els membres tenim els dons necessaris per encaixar-los en la mesura que ens proporciona l'Esperit Sant:

*Més aviat, **mantenint-nos en la veritat i en l'amor,***

creixerem en tot vers el Crist, que és el cap.

Per ell, tot el cos es manté unit harmoniosament

gràcies a tota mena de juntures que el sostenen;

així, d'acord amb l'energia distribuïda segons la mesura de cada membre,

tot el cos va creixent i edificant-se en l'amor (Ef 4,15-16).

Estimo el pare i la mare, els dos al cel, i m'agrada escoltar i meditar les paraules que trobem escrites al llibre de Job:

Les teves mans m'han format, m'han afaiçonat amb tot detall:

M'has fet rajar com la llet i quallar com el formatge.

M'has vestit de pell i carn, m'has teixit d'ossos i nervis.

M'has infós vida i amor, vetlles pel meu alè (Jb 10,8ab.10-12).

Aquestes paraules m'empenyen cap a les del servent del Senyor que llegim en el llibre del profeta Isaïes.

*Ara ha parlat el Senyor, ell que m'ha format des del si de la mare
perquè fos el seu servent, perquè fés tornar cap a ell el poble de Jacob
i aplegués Israel al seu voltant.*

Als ulls del Senyor jo soc preciós; el meu Déu és la meua força.

M'ha dit: «És massa poc que siguis el meu servent

per a restablir les tribus de Jacob

i fer tornar els supervivents d'Israel.

Jo t'he fet llum de les nacions

perquè portis la meua salvació d'un cap a l'altre de la terra» (Is 49,5-6).

Sant Pau tenia clar que donava culte a Déu predicant l'evangeli de Jesucrist, pregant per tots els membres del seu Cos i desitjant compartir amb ells els dons de l'Esperit:

*Déu, a qui dono culte en el meu esperit quan anuncio l'evangeli del seu Fill,
m'és testimoni de com em recordo constantment de vosaltres en les meves pregàries: sempre
li demano que em concedeixi finalment
l'oportunitat de venir a veure-us.*

*Desitjo vivament de visitar-vos per comunicar-vos alguns dons de l'Esperit;
així sereu enfortits, o, més ben dit, quan sigui enmig vostre
ens confortarà la fe que tenim en comú vosaltres i jo (Rm 1,9-12).*

Sant Pau ens exhorta a prendre part activa en aquest culte a Déu:

*Germans, per la misericòrdia que Déu ens té, us exhorto a oferir-vos
vosaltres mateixos com una víctima viva, santa i agradable a Déu:
aquest ha de ser el vostre culte veritable (Rm 12,1).*

Sant Pau ens explica com ha rebut aquest **do litúrgic** i com l'exerceix:

*Germans meus, estic ben convençut que esteu plens de bondat,
que posseïu un coneixement perfecte
i que sou capaços d'instruir-vos els uns als altres.
Tanmateix, us he escrit en algun punt amb un cert atreviment
com per refrescar-vos la memòria.*

*Al desert obriré
camins: un verd
passeig pels
bons veïns. Jericó*

*He rebut de Déu **el do de ser un servidor** (literalment **leitourgòn**)
de Jesucrist entre els pagans,
exercint-hi **la funció sagrada** d'anunciar l'evangeli de Déu,
perquè així ells **es converteixin en una ofrena que li sigui agradable,**
santificada per l'Esperit Sant (Rm 15,14-16).*

Amics, us deixo el «Portal» obert amb aquestes paraules:

“Al desert obriré camins: un verd passeig pels bons veïns,
i a l'estepa i als revolts arribaran els rierols”(Is 43,19).

Ho diu Isaïes que té garanties des del si matern: profeta de l'Etern.
Visquem l'alegria: des del cel ens guia Santa Trinitat: el Sínode Sagrat.
Hosanna, al·leluia, la Pasqua curulla: pel Getsemaní es puja al cim diví.
La Mare ens anima: escolta i estima, el Crist mostra el pit (no cal posar-hi el dit!).
5. El Cos Santifica, la Sang purifica: mostrem el Senyor en vera processó.

“Al desert s'ha petjat Camí, amb Jesús el podem seguir.
Som sinodals? Diem que “Sí”! La Trinitat fem reflectir!”

Joan Magí Ferré

La saviesa d'Ester

per Núria Calduch-Benages

Universitat Gregoriana de Roma

En el rotlle d'Ester les dones són protagonistes. La primera dona que apareix en la història no és Ester sinó la reina Vaixtí que, a causa de la seva rebel·lió contra l'arrogància masculina, es converteix en “una heroïna feminista”, fins i tot en “la veritable ‘feminista’ del llibre”. De fet, l'hermenèutica feminista mostra una predilecció particular per la reina Vaixtí vista com el doble de la reina Ester. Aquesta predilecció ja es pot trobar dins *The Woman's Bible*, el primer comentari feminista sobre la Bíblia, publicat l'any 1895 per Elizabeth Cady Stanton. Si bé Ester és elogiada de manera discreta pel seu coratge i abnegació, la reina repudiada és considerada “una sublim representant de la feminitat focalitzada sobre si mateixa”.¹ Avui per avui, la crítica feminista no es mira pas amb bons ulls Ester, ja que la seva manera d'actuar contribueix a consolidar un model de societat patriarcal que celebra la submissió de la dona al domini masculí. Fins i tot, segons alguns autors, Ester avança en la mesura que accepta ser un objecte sexual. La meua intenció no és pas fer una lectura feminista del rotlle d'Ester o dels seus personatges principals, sinó elucidar una qüestió femenina, per a mi molt estimada, que de vegades passa per alt als estudiosos. Em refereixo a la saviesa de les dones, en el nostre cas, a la saviesa d'Ester.

¹ Elizabeth C. STANTON, *The Woman's Bible*, Boston, MA: Northeastern University Press 1993, p. 88.

Ester. Església Dormició de Jerusalem

Ester i la saviesa

La figura d'Ester està vinculada amb altres personatges bíblics, tant homes com dones, que es distingeixen per la seva saviesa. Em limitaré a unes quantes observacions breus.

- a) Una primera comparació és amb Josep, la història del qual s'explica en els capítols 36-50 del Gènesi. S'hi narren les vicissituds del patriarca, un pobre hebreu venut com a esclau pels seus germans. Al principi, Josep viu una situació semblant a la d'Ester. És un jove indefens traït pels seus germans, personatges sense escrúpols que el volien matar. Tanmateix, gràcies a la protecció del Senyor, Josep, arribat a Egipte, esdevé administrador a casa del seu amo Putifar, cortesà del faraó i cap de la guàrdia, que arriba a confiar plenament en ell. Malauradament, a causa d'un notori incident causat per la dona del seu amo, acaba a la presó.
- Ester també és una hebreu pobra i òrfena, que acaba tancada a l'harem del rei Xerxes (Assuer) esperant el resultat de la competició per a la qual es prepara. Si Josep era ben plantat i feia de molt bon veure, la bellesa d'Ester era inigualable. La noia era tan xamosa que va guanyar fàcilment el concurs de bellesa organitzat per trobar una substituta digna per a Vaixtí, la reina repudiada. Gràcies a la seva bellesa, tots

dos aconseguixen tenir les claus del poder a les seves mans: Josep farà servir el poder per salvar el seu poble de la fam; Ester, per salvar-lo de la mort. Podríem gosar dir que l'autor del llibre d'Ester fa una mena d'adaptació de la història de Josep al femení, eliminant-ne, però, tots els arguments teològics que, entre altres coses, són represos per les versions gregues, que són traduccions molt lliures amb omissions freqüents de paraules, frases o fragments. De fet, cal recordar que les sis addicions gregues van ser escrites per omplir les "mancances religioses" del text hebreu, entre les quals hi ha l'absència d'una referència explícita a Déu, a la llei, a l'aliança, al temple, a l'elecció, a Jerusalem o a Israel, als sacrificis, a les lleis alimentàries (excepte el dejuni de Est 4,16; 9,31) i a la prohibició dels matrimonis amb estrangers. Tornant al binomi Ester-Josep, faig meves les paraules de la teòloga espanyola Isabel Gómez-Acebo que en un article sobre els personatges femenins del rotle d'Ester afirma: "Si el fill de Jacob tenia poders sobrenaturals que li permetien interpretar els somnis, Ester disposa, en el text masorètic, només de les seves qualitats humanes".²

- b) La història d'Ester s'assembla a la de Judit.³ En subratllo els principals punts en comú. Ester i Judit, les protagonistes dels dos llibres que porten el seu nom, entren en escena quan Israel es veu amenaçat per un gran perill, és a dir, el domini d'una potència estrangera: en el cas de Judit el perill són els assiris, mentre que en el cas d'Ester són els perses. Les dues heroïnes, totes dues guapes i ben plantades, s'han d'enfrontar a un pagà que té un gran poder per salvar el seu poble de la destrucció. En el cas de Judit és el comandant suprem de l'exèrcit de Nabucodonosor, la "segona autoritat del regne" (Jdt 2,4; cf. 4,1; 5,1; 6,1; 13,15) i en el cas d'Ester és Assuer, el rei de Pèrsia "que regnava sobre cent vint-i-set províncies des de l'Índia fins a Etiòpia" (Est 1,1). Tant per a Judit com per a Ester, no és difícil obtenir el favor d'aquests homes omnipotents i inabastables, ni elaborar per iniciativa pròpia un pla d'acció eficaç per assolir els objectius que es proposen.

Ambdues són dones intel·ligents que utilitzen sàviament la seva destresa retòrica i l'atractiu sexual per persuadir l'enemic. Posen en pràctica la seva estratègia en un banquet, és a dir, envoltades de menjar suculent i vi en abundància, perquè saben que l'ambient de festa els va a favor. Alice Bach diu, amb raó, que en aquestes històries el banquet esdevé més un instrument de seducció que no pas una celebració. Tanmateix, abans d'actuar, Ester i Judit es priven voluntàriament de menjar i de

² Isabel GÓMEZ-ACEBO, "Los personajes femeninos en el libro de Ester", *Reseña Bíblica* 56 (2007) p. 34.

³ Per a una contraposició entre aquests dos llibres, cf. Sidnie White CRAWFORD, "Esther and Judith: Contrast in Character", en Sidnie White CRAWFORD – Leonard J. Greenspoon (ed.), *The Book of Esther in Modern Research* (JSOTSup 380), Londres – Nova York: T & T Clark International 2003, pp. 61-76.

beure: Ester dejuna abans d'intercedir pel seu poble davant d'Assuer, i Judit, abans de tallar la gola a Holofernes a la tenda. Finalment, cal destacar que, gràcies a la seva hàbil actuació, els rols de vencedors i vençuts s'inverteixen i les seves accions seran recordades de generació en generació.

Abans de continuar i fer la comparació de la figura de l'Ester amb altres personatges femenins coneguts per la seva saviesa, voldria analitzar amb més detall la capacitat retòrica de la nostra reina, una dona que destaca per la seva oratòria. No hem d'oblidar que la victòria d'Ester es deu no solament al seu encant femení, sinó també al domini del llenguatge. Cal tenir en compte que en l'Addició C, Est 3,12-30 ("la pregària d'Ester"), Ester demana a l'Altíssim que li posi un discurs precís a la boca (λόγον εὔρυθμον); és a dir, li demana que l'ajudi a escollir les paraules adequades que sonin com una harmonia pacificadora davant el lleó (per descomptat, el rei) i obtenir així el seu favor. Judit també prega perquè la seva "paraula afalagadora" (λόγον... ἀπάθην) pugui vèncer l'enemic (Jdt 9,10.13).

A Ester i a Judit, els agrada jugar verbalment amb l'enemic. Així, en el primer banquet, Ester utilitza expressions pròpies del llenguatge de la cort com ara "si al rei li sembla bé" (Est 5,4.8) o "si gaudeixo del favor del rei" (Est 5,8). Amb aquestes expressions intenta captar d'una manera molt subtil la benevolència del seu marit, ja predisposat favorablement cap a ella pel seu encant captivador. En lloc de revelar immediatament el seu desig, Ester el convida a un segon banquet i li promet que en aquella ocasió li comunicarà la seva petició. Aquesta espera augmenta la tensió dramàtica de la història.

La reina Ester. Edwin Long

L'endemà, a l'hora del brindis, el rei està ansiós per escoltar la petició d'Ester i, fascinat per la seva bellesa, es declara disposat a oferir-li fins a la meitat del seu regne. La resposta d'Ester, a més d'expressar els sentiments del seu cor, demostra la seva saviesa i la seva habilitat retòrica. Dues oracions condicionals, pràcticament idèntiques a les pronunciades en Est 5,4.8, preparen el seu discurs a manera d'introducció: "Si gaudeixo del favor del rei, si al rei li sembla bé" (Est 7,3).

La forma en què Ester expressa la seva petició fa pensar en un perill imminent de mort per a ella i per al seu poble ("li demano que em salvi la vida, desitjo que salvi el meu poble", Est 7,3), que sens dubte devia inquietar el rei. A continuació es refereix al decret d'extermini que Aman havia proclamat per tot l'imperi citant les seves pròpies paraules ("hem estat venuts per ser exterminats, assassinats i eliminats!", Est 7,4b) i ho formula amb una frase sorprenent: "Si el meu poble i jo haguéssim estat venuts com a esclaus o esclaves, hauria callat: no hauria valgut la pena d'importunar el rei per això" (Est 7,4a). Es dedueix que Ester va decidir parlar moguda per una preocupació: evitar un dany irreparable al rei, que de seguida va inclinar la balança a favor seu.

En el capítol 8, després de l'elecció de Mardoqueu com a gran visir del rei, Ester pronuncia el seu segon discurs, acompanyat de llàgrimes i sanglots als peus del rei. Segons David Clines, aquest discurs és "una petita obra mestra de psicologia

*Ester i
Mardoqueu,
Aert de Gelder
(1645-1727)*

i retòrica”.⁴ Aquesta vegada la petició és molt delicada, perquè es tracta de fer revocar el decret reial d'extermini dels jueus. Per tant, mostrant el seu domini del llenguatge, Ester inicia el discurs amb quatre oracions condicionals que són una autèntica *captatio benevolentia* (Est 8,5).

Les dues primeres frases fan referència a les intervencions anteriors de la reina (Est 5,4.8; 7,3); no així les altres dues, creades per a l'ocasió (Est 8,5), que apel·len a la responsabilitat d'Assuer (“Si el rei ho troba bé”) i a la seva relació personal amb ell (“i jo gaudeixo del seu favor”). Aquestes dues condicions, de fet, són les causes que justifiquen la petició d'Ester. Com podria el rei negar-se a desfer els plans perversos d'Aman (tingueu en compte que Ester mai no fa servir la paraula “decret”), que havien de fer acabar la vida de la seva dona, que tant estima? En aquest mateix moment, Ester juga el que Clines anomenava la seva “carta de trumfo” i ho fa amb una elegància extrema: “Com podria jo contemplar el desastre que amenaça el meu poble? Com podria veure l'extermini del meu llinatge?” (Est 8,6). La forta càrrega emocional d'aquestes paraules toca el cor del rei que dona via lliure a Ester i a Mardoqueu perquè escriguin el que desitgin sobre els jueus en el seu nom i ho segellin amb el seu segell (Est 8,8).

Sabem bé que Ester no és l'única dona bíblica que utilitza l'arma del llenguatge per aconseguir el seu objectiu. Judit fa el mateix per vèncer Holofernes i el mateix fan les dones sàvies de què parlarem més endavant.

- c) La figura d'Ester, en particular la seva manera d'actuar, s'assembla a les dones sàvies de Tecoa i Abel, dues dones anònimes d'Israel, identificables exclusivament per la seva saviesa i la seva ciutat d'origen. Totes dues reben la denominació de “sàvies”, no per la seva habilitat manual o artesanal, sinó per la seva forta autoritat, per la seva intel·ligència aguda, per la seva considerada sensibilitat, per la seva capacitat de persuasió i per la seva llibertat d'expressió; en resum, per la seva competència professional. També elles utilitzen l'art de l'oratòria per sortir victorioses en les seves intervencions davant el rei David i el seu general Joab. Convé recordar les seves històries —normalment poc conegudes—, explicades en els capítols 14 i 20 del Segon llibre de Samuel. Succeeixen en un context d'extrema violència (2Sa 9-20), on els homes són els protagonistes d'una lluita aferrissada per aconseguir el poder a qualsevol preu i, en aquest context, el cos de la dona (Batsabé, Tamar, les concubines de David) serveix com a escenari privilegiat per reconèixer el guanyador.⁵

⁴ David J. A. CLINES, *The Esther Scroll. The Story of the Story* (JSOTSup 30), Sheffield: JSOT Press 1984, p. 102; cf. Sidnie WHITE CRAWFORD, “Esther. A Feminine Model for Jewish Diaspora”, en Peggy L. DAY (ed.), *Gender and Difference in Ancient Israel*, Minneapolis: Fortress Press 1989, p. 173.

⁵ Sobre aquestes dues històries, cf. Núria CALDUCH-BENAGES, “Las mujeres sabias (2 Sam 14; 20)”, *Reseña Bíblica* 14 (1997) pp. 15-22.

La història de la dona sàvia de Tecoa (2Sa 14,1-24)

Tres anys després de la tragèdia de la mort d'Amnon, David ja s'ha consolat i comença a tenir nostàlgia d'Absalom. Els sentiments del rei no passen desapercebuts pel fidel Joab (2Sa 14,1), que decideix aprofitar per transformar el desig del monarca en realitat; d'aquesta manera treu profit de la mort d'Amnon i assegura la seva funció de cap de l'exèrcit. Amb aquesta estratègia, Joab es posa al costat del rei David i alhora d'Absalom, el seu possible hereu. Aquí entra en escena la dona de Tecoa. Joab envia a cercar una dona sàvia de Tecoa (una ciutat a 18 km de Jerusalem) per encarregar-li una delicada missió que ell personalment no pot complir: aconseguir el retorn d'Absalom. Segons les instruccions de Joab, la dona s'ha de vestir de dol i presentar-se a la cort del rei amb una història commovedora: una vídua amb dos fills; un d'ells, durant una baralla, mata el seu germà; la seva família demana la mort de l'assassí per venjar-se justament, però d'aquesta manera eliminarien l'hereu de la família del seu marit. Així entren en conflicte dos principis de justícia: el deure de venjar l'assassí i el de preservar el nom i la descendència. Ella, com a mare, sent el deure de defensar la vida de l'únic fill que ara li queda.

El rei David està emocionat per les paraules de la dona i es compromet a fer-se càrrec del cas. La resposta, correcta però evasiva, no convenç la dona, que no cessa fins que no aconsegueix comprometre personalment el rei amb un jurament. Immediatament després, la dona abandona la seva pròpia història i desafia directament el rei amb una magnífica representació. David està tan implicat en l'escena que se sent obligat a prendre una decisió (cf. la paràbola de Natan). El seu fill Absalom va matar el seu germà Amnon, però si decideix venjar el seu fill assassí, no solament no restaurarà la vida d'Amnon, sinó que afegirà una altra mort a casa seva. Després d'haver assumit la seva responsabilitat com a rei i pare, decideix a favor d'Absalom i ordena a Joab que el faci tornar.

Analitzem l'obra de la dona, que des del principi accepta l'arriscada proposta de Joab (de fingir el cas davant el rei i la seva cort) sense posar condicions ni reserves. No es limita a repetir mecànicament les paraules suggerides per Joab, sinó que sap adaptar-les a la situació concreta perquè tinguin l'efecte desitjat. Demostra una gran capacitat d'improvisació, ja que no podia predir en absolut la reacció de David davant les seves paraules. És capaç d'influir en els sentiments del rei amb el seu cos, els seus gestos i el seu art declamatori (es postra als seus peus i li suplica seriosament: "salva'm!"). Manipula la situació psicològicament i dirigeix el curs del diàleg amb mesuratge. Quan s'adona que ha arribat el moment en què David està disposat a acceptar el seu missatge, de seguida abandona la ficció i passa a la realitat (2Sa 14,13).

Té una gran capacitat per manipular i insinuar informació sense declarar-la obertament. No hi ha dubte que Absalom és present constantment en l'escena, però té

molta cura de no esmentar el seu nom. Es refereix a ell com “l’home que té proscrit” (2Sa 14,14). Coneix bé l’art de la retòrica, ja que sap adreçar-se al rei (“la teva serventa”, “el meu senyor té la saviesa de l’àngel de Déu”) i com afalagar-lo adequadament (2Sa 14,17.20). És experta en l’art d’explicar paràboles: el seu enginy li permet, d’una banda, assegurar-se que el seu interlocutor escolti sense prevencions la seva història inventada i, de l’altra, fer que s’hi comprometi en el moment oportú. Parla amb sensatesa i ponderació, amb coratge i determinació. Insisteix sense ser aclaparadora i convenç sense vacil·lar. Sap fer-se escoltar, perquè fa servir la paraula justa de la manera oportuna i en el moment adequat.

Es presenta davant el rei amb plena autoritat i total llibertat. Sap retreure al rei els seus pensaments i decisions contra el poble de Déu (2Sa 14,13) i no dubta a l’hora de dir-li què ha de fer (2Sa 14,14). Coneix la tradició de saviesa del seu poble i cita un dels proverbis per donar autoritat al seu discurs, i així poder influir millor en la decisió del rei (2Sa 14,14). Es preocupa pel futur del seu poble i, refusant com per instint qualsevol acció violenta, lluita per defensar la vida i la pau del poble (2Sa 14, 13-14.17). Posseeix una forta capacitat de persuasió que es veu reforçada per l’èxit de la seva missió envers el rei David (2Sa 14,21).

*La dona sàvia de Tecoa.
Caspar Luiken*

La història de la dona sàvia d'Abel (2Sa 20,14-22)

La història de la sàvia d'Abel comparteix diversos elements amb l'anterior (vocabulari, estructura, recursos estilístics), però és menys complicada. També aquí el personatge central és una dona sàvia i sense nom. Només es diu que és natural d'Abel, una ciutat propera a Dan, a l'extrem nord d'Israel.

Després de la mort d'Absalom, David ja no mira amb simpatia Joab i, cansat de suportar la violència, decideix allunyar-lo. Així doncs, el destitueix del càrrec i confia el paper de general de l'exèrcit a Amassà. Malgrat això, Joab aviat aconsegueix desfer-se del seu rival i durant la rebel·lió de Xeba s'imposa com a cap de l'exèrcit contra la voluntat del rei. Té tots els soldats al seu costat i per això assetja la ciutat d'Abel, on s'havia refugiat el rebel Xeba. Aquí apareix la dona sàvia que aconsegueix resoldre positivament la dramàtica situació de la ciutat.

Des de la muralla, en un lloc visible per a tothom, la dona crida els soldats enemics per enviar un missatge a Joab: ella vol parlar amb el general. La reacció de Joab és inusual: no es fa esperar, s'acosta a la dona i de seguida es mostra disposat a escoltar-la. Comença el seu discurs citant un proverbi que lloa la saviesa del poble d'Abel i, tot seguit, acusa Joab de voler destruir la ciutat, una mare d'Israel. La resposta de Joab ens sorprèn. Ell, un general d'una sola peça, demana disculpes a la dona i li assegura que no és la seva intenció fer mal a ningú. L'únic que vol és capturar Xeba. En escoltar les seves paraules, la dona actua de manera ràpida i decidida: entra a la ciutat, parla amb tots els habitants d'Abel i els convenç perquè compleixin el desig de Joab. Per tant, decapiten el rebel, en donen el cap a Joab i el setge de la ciutat s'acaba immediatament.

Fixem la nostra atenció en alguns detalls de la feina de la dona. És respectada per tothom (els soldats, Joab, els ciutadans) i això demostra la seva autoritat i ascendència (2Sa 20,16-17.22). Davant d'una situació de perill greu, reacciona amb molta fermesa: pren la iniciativa i cerca els mitjans per resoldre-la (2Sa 20,16). Fa servir la saviesa popular per donar força al seu discurs. Segons el proverbi citat, la ciutat d'Abel tenia fama de ser portadora de les tradicions d'Israel; per tant, la destrucció del lloc hauria estat un crim absurd i reprovable (2Sa 20,18).

No té por d'enfrontar-se al general enemic; al contrari, el blasma públicament davant dels seus homes (2Sa 20,19). Domina l'art de la retòrica, ja que acusa Joab de voler destruir el llogar d'Israel, quan en realitat ella mateixa sap que aquest no és el seu propòsit. En el seu diàleg amb Joab, té confiança en si mateixa i respon ràpidament i sense dubtar a la pregunta del general (2Sa 20,21). Parla a tota la gent amb saviesa, fent-los entendre que salvar la ciutat del setge és més important que respectar la llei de l'hospitalitat, a la qual apel·la el rebel Xeba (2Sa 20,22). És capaç de persuadir els ciutadans amb les seves paraules; confirma l'èxit de la seva missió.

En conclusió, les dones de Tecoa i d'Abel no destaquen per la seva destresa física (en això es diferencien d'Ester), ni per la seva condició social, ni per la seva habilitat manual, sinó per la seva saviesa, una qualitat que els permet resoldre amb astúcia situacions molt complicades. Malgrat l'entorn agressiu en què viuen, les dones sàvies treballen de manera activa i eficaç per salvaguardar la pau i la vida de la seva gent, uns valors que es troben per damunt del desig desenfrenat de poder. En comptes de treure'n profit per a si mateixes, posen la seva saviesa al servei del bé comú amb un coratge i una llibertat impressionants. En desafiar homes poderosos amb les armes de la paraula, arriquen les vides per salvar el seu poble fent ús de la seva saviesa i autoritat.

Amb l'excepció d'alguns detalls, tot el que hem dit sobre aquestes dones sàvies també s'aplica a Ester, la reina que "representa els oprimits i la seva esperança... [la reina] que fa tombar el poder masculí per als seus propis fins..., la reina que encarna aquella saviesa que sap avaluar adequadament les decisions que cal prendre en situacions concretes i que sap calibrar el seu propi amagament i manifestació, sap esperar i fer-se esperar".⁶

⁶ Adriana VALERIO, *Le ribelli di Dio. Donne e Bibbia tra mito e storia* (Campi del sapere), Milà: Feltrinelli, 2014, pp. 83-44; cf. també Nuria CALDUCH-BENAGES (ed.), *Donne della Bibbia* (Grani di senape), Milà: Vita e Pensiero, 2017.

Esclata la gran notícia: l'Evangeli de Marc

per Justino Martínez Pérez

L'Evangeli de Marc és entranyable!

GLÒRIA CORAL

L'únic criteri decisiu per interpretar l'Evangeli és, precisament, que cadascuna de les pàgines, paraules i fets sigui Evangeli, és a dir, que sigui bona notícia.

MATEU TERRATS I OLIVER

Moltes comunitats han llegit o segueixen l'Evangeli segons Marc. Volem oferir algunes pistes essencials i els eixos centrals per ajudar les persones, els grups, les comunitats i els agents de pastoral a caminar en el seguiment de Jesús, a recórrer el camí que ens fa descobrir qui és realment Jesús i quina és la seva missió. Aquesta serà la pregunta clau a què ens convoquen i provoquen els evangelis, pregunta que el mateix Jesús ens formula als seus deixebles actuals com ho va fer en un altre temps als deixebles a prop de Cesarea de Filip en ritme de marxa: “qui diu la gent que soc jo?” I, tot seguit: “I vosaltres qui dieu que soc?” (Mc 8,27-30). Us convido a acompanyar de prop la història de Marc. El seu testimoniatge ens aproxima a l'Evangeli, a la Bona, inèdita i sorprenent Notícia que toca el cor, ens fa vibrar en actitud i tarannà nou i ens posa en marxa, amb voluntat de compromís i servei, cantant i xiulant.

De nom de pila Joan, de cognom Marc!

Moltes comunitats volen saber qui soc jo, Marc, i què vaig fer. Voleu saber el meu nom? De nom de pila, em diuen Joan, però em vaig fer famós pel cognom: Marc. Vaig

conèixer de prop les reunions i decisions. A casa de la meva mare es cuinaven moltes coses, allà es reunien per pregar... Com aquella nit que van alliberar Pere, i la jove que es deia Rode, va anar a obrir la porta i va quedar tan sorpresa i contenta que va deixar el pobre Pere esperant a la porta... Ningú no es podia creure que Pere estigués per allà trucant a la porta en aquelles hores de la nit (Ac 12,12).

Qui soc jo? No us sabria dir gaire bé qui soc. Si em doneu permís, us diré que soc mirall i finestra. Això és el que soc i el que sempre he volgut ser: *mirall*. Aquest és el sentit de tot el que jo vaig escriure. El meu objectiu era ser mirall. Simplement mirall per reflectir fidelment el rostre autèntic de Jesús, *el Crist* (1,1; 8,29; 9,41; 12,35; 13,21; 14,61; 15,32), *el Fill de Déu* (1,1.11; 3,11; 5,7; 9,7; 13,32; 14,61; 15,39). També vull ser un *finestral*, horitzó de vida compartida i missió solidària sense fronteres, que mostra la grandesa de la missió per a la qual ens crida i que ens confia fins a la fi dels temps (1,16-20; 3,13-19; 6,7-13).

Pelegrí de l'Evangeli

Aquest és el meu carnet d'identitat. La meva història s'entrellaça amb la història de Jesús. Per construir una casa hem de barrejar sorra, ciment, aigua, maons... Així també perquè vosaltres pugueu entendre la meva vida, heu de saber que la meva vida està entreteixida amb l'Evangeli de Jesús. La seva persona em va captivar, com la seva causa va enlluernar moltes persones i comunitats. De la mateixa manera va captivar sobretot la meva mare... i tants homes i dones, nens i ancians... Un dia, finalment, també jo vaig descobrir Jesús en la comunitat. Va ser un gaudi indescriptible! Vaig veure que Jesús donava sentit a la meva vida. La seva paraula m'omplia de goig i alegria constant. Per Ell i per l'Evangeli un dia vaig prendre una actitud i ho vaig deixar tot (Mc 10,28-31), com Pere, Joan, Magdalena, Maria, Jaume i Andreu, seguidors de la primera hora, o dels altres, homes i dones, de la segona hora: Francesc d'Assís, Domingo de Silos, Ignasi de Loiola, Teresa de Jesús, Caterina de Siena, Joan de la Creu, Antoni Maria Claret o Daniel Comboni, per anomenar-ne una petita mostra. Després d'aquesta segona ona, en vingueren moltes altres (cf. Mt 20,1-16). Aquelles ones arriben fins als nostres dies: Ezequiel Ramin, Oscar Romero, Martin L. King, Pare Josimo, Germana Dolça dels Pobres, Margarita Alves, Bakhita, Joan Alsina, la germana Dorothy Stang i una fila de màrtirs innumerable, vencedors junt amb l'Anyell Degollat i Dret (Ap 5,6; 7,9-17). Com podeu notar pel meu relat, em vaig fer seguidor de Jesús. Amb Maria, ma mare, vaig aprendre tantes coses de la vida de Jesús, de l'Evangeli... La casa de la meva mare era la casa de la Paraula i de la Comunitat, la Casa de l'Evangeli. Allà, a les nits, s'explicaven històries, es feia "memòria agraïda i celebrativa de Jesús de Natzaret". Així, vaig anar coneixent l'Evangeli en sentir parlar de la causa de Jesús i "vaig quedar seduït." Sentia una música al pit: "Em vas trucar per caminar a la vida

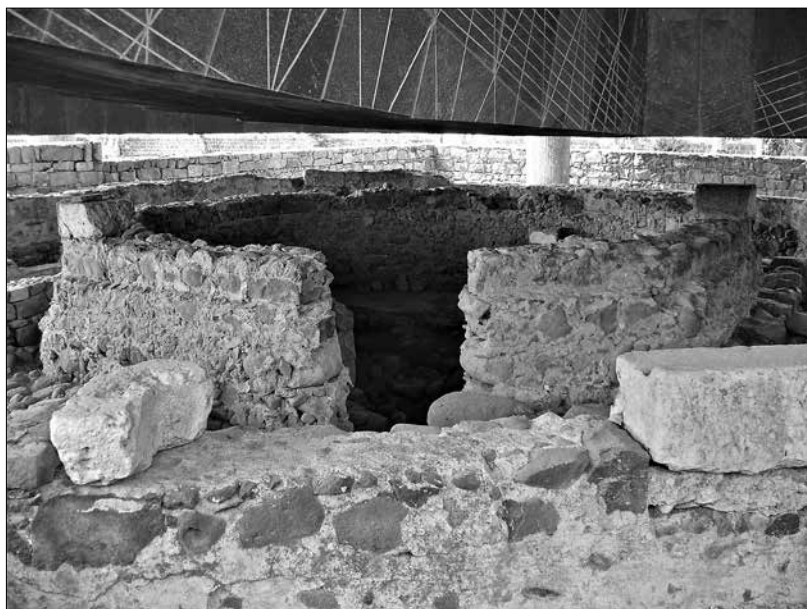
*Detall de l'ambó de l'església de Santa
Maria de Vallbona*

amb tu! Vaig decidir per sempre seguir-te i no mirar enrere!” Em vaig tornar pelegrí incansable de l'Evangeli pels camins del món. Em vaig fer missioner, pelegrí itinerant com Jesús, ja que aquesta presència i aquesta música em van entrar dins del cor i no en van sortir mai més. Aquest tarannà de Joan Marc ens deixa embadalits. Sabem que era cosí de Bernabé (Col 4,10) i el vam trobar de retorn de Jerusalem amb Bernabé i Saule, allí hi havia una gran fam (Ac 11,28): “Bernabé i Saule, un cop acomplerta la seva missió a Jerusalem, van tornar en companyia de Joan, conegut amb el sobrenom de Marc” (Ac 12,25). Per a la missió de Bernabé i Pau, “Joan era el seu ajudant” (Ac 13,5). Així Marc, o Joan Marc, apareix involucrat en la missió, però concedim la paraula al nostre protagonista: “He de confessar que algunes vegades no vaig ser fins al final. Em vaig cansar. Vaig renunciar una vegada a treballar per a la missió. Em vaig sentir flac i vaig parar, i això causà una forta discussió entre Bernabé i Pau que els va portar a prendre algunes decisions” (Ac 15,36-40). Però, més tard Marc reflexiona i torna sobre els meus passos. Reprèn el rumb, la gosadia i continua ferm en la missió com narra la carta als Colossencs, que indica les múltiples i frateres relacions que acompanyaven l'evangelització en aquells moments històrics: “Us saluda Aristarc, el meu company de presó, i Marc, cosí de Bernabé: ja us han recomanat que l'acolliu bé quan vingui” (4,10).

Jo, Marc, narrador d'històries

Vaig decidir continuar explicant històries com Jesús, com els altres missioners i missioneres que anaven evangelitzant: narrant la història de Jesús, la memòria de les seves paraules i, sobretot, dels seus gestos alliberadors, pels quatre punts cardinals!

*Casa de Pere.
Cafarnaüm*

Expliquem aquesta història en l'anunci primer, i en les celebracions eucarístiques. Ho explicàvem amb alegria a nens i ancians, a dones, joves i famílies, a les cases (Mc 2,1.11; 1,29; 2,15; 3,25.27). Anàvem pertot arreu i la Paraula es difonia de casa en casa, de ciutat en ciutat on hi havia les "cases" que ens acollien, ens aixoplugaven, ens sustentaven i ens enviaven a altres ciutats, algunes d'aquestes cases van ser "famoses" i molt significatives per a l'anunci de la bona notícia. En vull recordar algunes: a Cafarnaüm hi havia la casa de Simó i Andreu (1,29); a Betània, la casa de Marta i Maria, on "molts dels jueus havien vingut a donar el condol a Marta i Maria per la mort del seu germà" (Jn 11,18-20). N'hi havia moltes altres: la casa de Simó, blanquer d'ofici, que té la casa a prop del mar i on Simó, anomenat Pere, s'allotja (Ac 10,6); la casa de Corneli, on Pere s'allotjà, al començament amb moltes vacil·lacions (10,9-20; 11,4-10), i després, acompanyat de altres persones, sis en concret (10,23.45; 11,12), hi entra mogut per Déu i confessa que "no tinc prohibits els tractes amb ningú" (Ac 10,28-29). Una altra casa, digna de menció, és la de Lídia (Ac 16,15) on, a partir d'ella, va entrar i va ser acollit l'Evangeli per primera vegada a Filips, primera ciutat d'Europa. Recordem també la casa de Cloe (1Co 1,11) i d'Estèfanes, primer fruit d'Acaia (1Co 16,15), juntament amb la casa de Filèmon, on es reuneix l'església (1,2), i tantes altres. Al gran Imperi romà, les cases van ser la farga de l'Evangeli i el motor de l'anunci de la Bona Nova. La gent ens escoltava enlluernats fins a altes hores de la nit (Ac 20,7). Ens miraven amb els ulls fixos, sense pestanyejar. Ens demanaven que

comptéssim la Notícia Joiosa del Ressuscitat, una nit darrere l'altra. No es cansaven de sentir parlar de l'Amic que va canviar radicalment la nostra vida, tant que "ho hem deixat tot i t'hem seguit" (Mc 10,28). A més, ens exigien que els deixéssim alguna nota escrita per recordar-se'n. Volien conservar aquelles històries que donaven vida i feien somiar desperts. No volien oblidar l'Evangeli, aquella Bona Nova del Regne. Escriviu, escriviu si us plau! I comencem a escriure. Tothom donava el seu testimoniatge (1Jn 1,1-4) i anava deixant petites notes amb algunes paraules de Jesús o històries fàcils de recordar i explicar. Unes altres, gravades a foc al cor dels deixebles i multituds. Fins que un dia...

Evangeli de Jesús, el Crist, Fill de Déu

Un dia, vaig somiar escriure un llibre sobre aquella Bona Nova de Jesús que les comunitats vivien i del qual donaven testimoni i vaig posar fil a l'agulla. Quin títol cal posar al llibre? No en trobava cap. Hi vaig pensar una vegada i una altra, fins que vaig aconseguir les peces del trencaclosques: principi, evangeli, Jesús, el Crist, Fill de Déu. "Cinc paraules que enclouen el nucli del contingut del llibre."¹ Ara es tractava d'encaixar-les en un veritable mosaic de bellesa enlluernadora. Ja ho tenia embastat: calia posar-hi "Comença l'evangeli de Jesús, el Messies, Fill de Déu." Dit i fet. Jo volia que reflectís l'origen de la Bona Nova de Jesús, el Messies promès i per molt de temps esperat, l'Ungit de Déu: Fill de Déu! Aquest podia ésser el títol de l'obra. Quadrava perfectament. Al principi la gent deia que no hi havia cap llibre amb un títol semblant. Però jo veia que el títol era com el resum de tot allò que volia transmetre. Allà hi havia el sentit i l'horitzó de tot el que estava a punt d'explicar: tot el relat que vindria tot seguit. Va ser una alegria tan gran compartir amb les comunitats l'experiència alliberadora de Jesús que, en acabar d'escriure, vaig oblidar de posar-hi la signatura. De fet i, pensant-ho bé, l'Evangeli no és meu. És de les comunitats, és Evangeli de Jesucrist i sobre Jesucrist! La idea, l'estil i la manera com vaig explicar la història els va agradar tant que, després, van donar també el títol d'"Evangeli" a altres llibres semblants i que avui coneixem com a "evangelis", els quatre evangelis canònics. Evangeli segons Mateu, Marc, Lluc i Joan. N'hi va haver també d'altres coneguts com a "evangelis apòcrifs" que relaten aspectes significatius del context i de l'època o una mica posteriors, però que no van ser considerats com a criteris de fe.

Parlar en el nom de Jesús i de l'Evangeli del Regne no em cansava. Era una font d'alegria recordar allò que les comunitats ja sabien, celebraven el dia del Senyor (Ap

¹ S. CASTRO SÁNCHEZ, *El sorprendente Jesús de Marcos. El evangelio de Marcos por dentro*, Burgos 2021, pp. 38-46. M. NAVARRO PUERTO, *Marcos*, Estella (Navarra) 2006, p. 39-71. J. M. SOTERAS, «L'itinerari espiritual del deixeble en l'evangelisegons Marc», *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya* 86 (2004) 5-12.

1,9) i intentaven viure. Per això, no era difícil escriure, enviar el guió per a les comunitats. Les comunitats que rebien sovint missioners i missioneres, i els profetes que les visitaven, ja sabien moltes coses. Ja havien rebut instruccions per al Baptisme, es reunien i celebraven a les cases, compartien el pa i la paraula amb alegria (Ac 2,42-47; 4,31), el servei a les vídues (Ac 6,1-6), i en alguns llocs havien d'enfrontar-se a la persecució (Mc 10,30; Ac 4,17-31; 5,17-33) i es feia realitat la necessitat de carregar la creu, de prendre-la com a companya de camí, encara que això desconcertava molt (Mc 8,31-38; 9,30-32; 10,32-34). Hi havia també grups i persones compromeses, missioners casats com Prisca i Àquila (Ac 18,1-3), una parella de missioners itinerants que va donar una magnífica lliçó a l'eloqüent Apol·ló (Ac 18,24-26). Pau recomana en la Carta als Romans, al començament d'una llarga llista de col·laboradors dels quals deixa especial memòria: "Saludeu Prisca i Àquila, col·laboradors meus en Jesucrist, que van exposar la seva vida per salvar la meua: no soc jo sol a agrair-los-ho, sinó totes les esglésies que no són jueves. Saludeu també l'església que es reuneix a casa d'ells" (Rm 16,3-5). Aquests i molts altres companys de fatigues juntament amb Pau són exemples dignes de conèixer i d'imitar ja que ens deixen una rica herència de testimoni, de metodologia juntament amb les comunitats a què van donar origen, per la seva creativitat i audàcia pel fet de ser avui, en el nostre món ple de desafiaments, font de vida, alegria, solidaritat i esperança. Per això, avui és una alegria veure que hi ha animadors, missioners i missioneres, agents de pastoral que viuen i proclamen amb tant de valor l'Evangeli de Jesús a la perifèria de les ciutats i visiten cada setmana les famílies, lluiten per la justícia i per la vida, s'enfronten a no poques dificultats, i en alguns països fins a la pena de mort, per exemple. És una alegria immensa veure comunitats llegint l'Evangeli, ajudant joves i nens a trobar-se amb Jesús, a reconèixer-lo i a escoltar-lo com a Amic: el Fill Estimat de Déu! (Mc 9,7). T'invito a tu, nen, jove o adult, i al teu grup o comunitat a llegir tot l'Evangeli seguit, des del començament fins al final. Una lectura que, anomenarem, lectura narrativa envoltant. Una lectura amb començament, mig i fi, és a dir, tenint en compte el ritme² del relat: inici, nus o drama i desenllaç. En aquest vaivé dels esdeveniments es traça el camí del deixeble. Ens mostra un "autèntic manual del cristià per al seu procés vital, essencialment cristològic".³ És bo recordar que, al començament, en les comunitats, i sobretot en la vigília pasqual el llegien des del començament fins al final als catecúmens que s'havien preparat per rebre el baptisme. Així, la música de l'Evangeli els impregnava a poc a poc, com l'aigua que amara el jardí (Is 58,11; Jr 31,12). Les flors anaven creixent, s'anava entenent

² Conferir el ritme diferent que l'Evangeli mostra al principi, i com es va alentint de manera progressiva, fins a arribar a una cronologia per hores en referir-se a la crucifixió i mort (M. NAVARRO PUERTO, *Marcos*, pp. 14-15).

³ S. CASTRO SANCHEZ, *El sorprendente Jesús de Marcos*, p. 17.

i comprenent cada cop més el camí que vam fer els deixebles —dones i homes—, els qui ens sentíem cridats i enviats (Mc 1,16-20; 2,13-14; 3,13-19; 6,7-13; 16,15-20).

Recordem-ne algunes etapes

Ara em ve a la memòria el gran entusiasme que es palpava. No he d'ocultar que hi havia molt d'entusiasme al començament (Mc 3,7-12). En els primers sis capítols, Jesús gairebé no para. Anuncia l'arribada del Regne (1,14-15). Sempre camina d'aquí cap allà. Els deixebles —homes i dones— el segueixen. Trobem Jesús passejant per la platja, de viatge, per la muntanya, al desert, amb vaixell, a les sinagogues, a les cases, visitant pobles i ciutats de Galilea i “tothom et busca” (1,37). Davant la crida de Jesús (1,16-20), hi ha respostes radicals i generoses. La gent deixa tot allò que té, la seva feina i professió —barques, xarxes, família— i se'n van amb Jesús, captivats per la seva vida i la seva paraula (Mc 2,1-2). El seu nom s'havia fet tan cèlebre que fins i tot el rei Herodes en va sentir parlar (6,14-16). No tot va ser fàcil d'entendre i de viure. N'he deixat constància cap a la meitat del meu llibre. Ho recordo gairebé de memòria, ja que les insistents preguntes de Jesús penetraven com si fossin agullons i, encara avui dia, couen com la sal o el vinagre. Podeu veure-ho ara, acompanyant el relat: “Els deixebles s'havien oblidat de proveir-se de pans i tan sols en portaven un a la barca. Jesús els va fer aquesta advertència: «Estigueu alerta, aneu amb compte amb el llevat dels fariseus i el llevat d'Herodes.» Llavors es posaren a discutir que no tenien pans. Jesús se n'adonà i els digué: «Per què discutiu que no teniu pans? ¿Encara no compreneu ni enteneu? ¿És que el vostre cor està endurit? ¿Teniu ulls, i no hi veieu, orelles, i no hi sentiu? ¿No recordeu quantes cistelles van omplir amb els bocins que havien sobrat quan vaig partir els cinc pans per als cinc mil homes?» Ells li responen: «Dotze.» «I quan vaig partir els set pans per a les quatre mil persones, quantes paneres plenes de bocins van recollir?» Li diuen: «Set.» I els digué: «¿Encara no ho enteneu?» (8,14-21).

Tampoc vaig amagar les discussions que tenien pel camí i el silenci a la sala quan ens va preguntar de què parlàvem. Tots a una callar, es va fer un silenci sepulcral. Ningú s'atrevia a revelar la discussió, ja que parlaven de “quin d'ells era el més important” (9,33-37). I Jesús, amb un gest senzill, va revelar el camí per ser “gran”. Va allargar la mà i posà un nen al mig. “«Si algú vol ser el primer, que es faci el darrer de tots i el servidor de tots.» Llavors va agafar un infant, el posà enmig d'ells, el prengué en braços i els digué: «Qui acull un d'aquests infants en nom meu, m'acull a mi, i qui m'acull a mi, no m'acull a mi, sinó el qui m'ha enviat»”(9,35-37). També em ve ara al cap aquell que se li va acostar corrents, volent saber què havia de fer per heretar la vida eterna. Em va quedar fixada la pregunta, perquè venia d'un bon cor, encara que allò que no vaig poder deixar de notar i de fer constar va ser la mirada de Jesús, una mirada plena d'amor. Com el va estimar! Però aquella persona no va captar allò que

realment Jesús li digué. No es va atrevir a fer el pas alliberador que Jesús li proposava i se'n va anar abatut i trist, amb la seva cartera plena de xecs, però frustrat, sense il·lusió, sense alegria i sense un futur nou.

També vam haver de reconèixer la duresa del seguiment en alguns moments. Quan ens dirigíem a Jerusalem la por es va apoderar de nosaltres: "Mentre feien camí pujant a Jerusalem, Jesús els anava al davant i ells n'estaven molt sorpresos: els qui el seguien tenien por" (10,32). Una altra situació clau va ser en el moment en què van agafar Jesús: "Jesús els digué: «Heu sortit a agafar-me armats amb espases i garrots, com si fos un bandoler. Cada dia era amb vosaltres al temple ensenyant i no em vau detenir. Però és que s'han de complir les Escriptures.» Llavors tots l'abandonaren i fugiren" (14,48-50). Era el moment precisament de "portar la creu", però "tots l'abandonaren i fugiren" (14,50). Fins i tot Pere que de havia dit i repetit que ell mai no defalliria, en el moment de la prova el va negar abans que el gall cantés (14,66-72). Tots els altres deien això mateix, però quan van veure les orelles al llop, el van abandonar i van fugir. No he tingut por de posar tot això per escrit, ja que és la millor manera de saber quin és el camí del Regne i els esculls que abans o després es presenten per al seguiment de Jesús. No vaig voler espantar ningú, sinó dir al pa, pa, i al vi, vi, i dir com van les coses i el que es poden trobar pel camí dels seguidors de Jesús. Tot i que el més important és el que ara us diré. Jesús ens provocava amb les seves paràboles, senzilles i directes com si fossin dards (Mc 4,1-34). Eren com si tinguessin una puça darrere l'orella: no

*Hort de les
Oliveres
Getsemaní*

volien ser ensenyaments, sinó “l'estratègia que presideix tota actuació del Regne. Són la presència de Déu i de la seva gràcia quan una persona s'ha obert a l'evangeli.”⁴

Els fariseus quedaven desconcertats amb la manera d'actuar de Jesús (2,1-3,6), la seva manera d'acollir els pecadors, d'oferir gestos de vida als malalts i pobres, sense donar importància al fet que aquell dia fos dissabte o no (2,23-28).

Conclou convidant-te a llegir diàriament una pàgina de l'Evangeli que ara porta el meu nom: Evangeli segons Marc. Si en llegeixes un capítol cada dia, abans d'un mes ja l'hauràs acabat, però els peus es posaran en camí al ritme del teu cor perquè hauràs descobert l'encant de Jesús, Crist, Fill de Déu⁵ (1,11; 9,7; 15,39) i també tu, com Jesús, l'invocaràs amb aquella paraula íntima i entranyable, i amb un amor i una gratitud indescriptibles: “*Abba*, Pare!” (14,36; Rm 8,15; Ga 4,6). La resta ho aniràs veient per tu mateix, mentre et vagis passejant per aquest relat i vagis adquirint intimitat amb els fills que el teixeixen. El del conflicte, que apareix progressivament, i el de la revelació del rastre de Déu, la llum fulgurant del qual provoca cada vegada més la incomprensió i fins i tot la “ceguesa” dels seguidors de Jesús (Mc 8,22-26; 10,46-52). Aquesta aventura és única, personal i intransferible! Apunta-t'hi, que val la pena! Vull concloure amb un testimoniatge i una confessió molt bonica de Glòria Coral. Acabava de llegir l'Evangeli i així definia ella l'Evangeli de Marc: “És un evangeli “entra-nya-ble” i marcava les síl·labes amb molta calma, tot anant a celebrar la festa de Sant Joan. Hi ha certa “màgia” en aquest evangeli, que ens conquereix i apassiona en la mesura que ens deixem embolcallar per aquesta història, la mateixa història inèdita i sorprenent dels seguidors i seguidores de Jesús, el Crist, el Fill de Déu (Mc 1,1).

EVANGELI ÉS DIR AMIC

Lucía Díaz Alonso

1. Evangeli és dir amic, és dir germà.

Evangeli és donar-te el meu temps, és donar-te la meva mà.

Evangeli és mirar-te als ulls, és riure amb tu.

És compartir la teva pena, és portar-te a Crist (bis).

2. Evangeli és portar la pau sempre amb tu.

Evangeli és estimar de franc fins a caure rendit.

Evangeli és dir t'estimo al teu enemic.

Abandonar la vida a les mans de Crist (bis).

3. Evangeli és viure com un pobre

⁴ S. CASTRO SANCHEZ, *El sorprendente Jesús de Marcos*, p. 22.

⁵ Com ho confessa el centurió, que complementa la confessió de Pere (8,27). J. MATEOS – F. CAMACHO, *El Evangelio de Marcos. Análisis lingüístico y comentario exegético*, vol. I, Barcelona 2016, pp. 53-55.

que tot ho espera.
Evangeli és mirar el cel amb ulls de nen.
Evangeli és donar gràcies al Pare en néixer el dia.
I continuar cantant tot fent camí (bis).
4. Evangeli és sembrar llibertat, és viure units.
És portar l'esperança a un món
que plora perdut.
Evangeli és trencar cadenes, és obrir sepulcres.
No el busqueu mort que
viu entre els vius (4 vegades).

Com pregar amb la Bíblia

per Rodolf Puigdollers i Noblom

La paraula demana una resposta

La paraula és sempre expressió d'una persona i demana una resposta. No s'emet el so d'una paraula per res, sinó que amb ella es vol expressar allò que el cor sent o la ment pensa. La paraula va dirigida a una altra persona i, d'una manera o una altra, demana una reacció.

Si això passa entre els éssers humans, cal pensar que el mateix s'esdevé quan Déu dirigeix a la humanitat la seva paraula. El poble jueu recorda una i altra vegada, en la seva pregària, aquella crida del llibre del Deuteronomi: «Escolta, Israel: el Senyor és el nostre Déu, el Senyor és l'únic. Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb totes les forces» (Dt 6,4-5). El Senyor dirigeix la seva paraula al seu poble i desitja que l'escolti. S'hi manifesta i espera una resposta d'amor.

L'Evangeli segons Joan, en el seu himne inicial, indica que: «La Paraula s'ha fet carn i ha habitat entre nosaltres. I hem contemplat la seva glòria» (Jn 1,14). El qui descobreix Aquell que és la Paraula de Déu feta carn queda il·luminat per la seva llum i hi respon. Per això, quan Jesús explica la primera de les seves paràboles, l'acaba dient: «Qui tingui orelles per escoltar, que escolti» (Mc 4,9). Per a Jesús, tothom qui escolta les seves paraules i les compleix, s'assembla a aquell que ha edificat la seva casa sobre roca (Lc 6,47).

Mària escolta les paraules que l'àngel li transmet i hi respon: «Soc l'esclava del Senyor: que es compleixin en mi les teves paraules» (Lc 1,38). Per això, la seva parenta Elisabet l'elogia com a benaurada entre totes les dones: «Feliç tu que has cregut: allò

que el Senyor t'ha anunciat es complirà!» (Lc 1,45). Maria acull amb fe la Paraula de Déu rebuda, i hi respon amb la seva entrega total.

No ens ha d'estranyar, doncs, que quan la comunitat cristiana escolta la Paraula de Déu proclamada, respongui amb un «Us lloem, Senyor». Déu parla i el poble fidel, escolta i respon amb fe.

Com prega l'Església?

Per aprendre a pregar amb la Paraula de Déu cal fixar-se en la forma com l'Església, des de fa quasi dos mil anys prega quan es reuneix cada diumenge. Ho fa, com a poble reunit, amb una forma molt clara i senzilla.

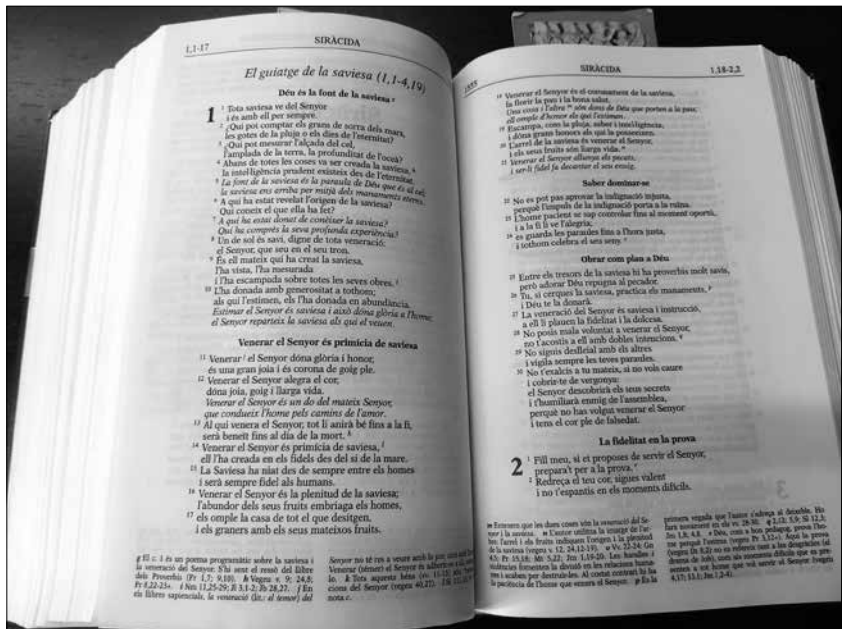
- Primer, després d'haver pres consciència de la presència de Déu i d'haver purificat el seu cor, la Paraula és proclamada amb una sòbria unció: la Paraula de Déu és proclamada.
- Després, amb la homilia, el sacerdot intenta ajudar a prendre consciència d'allò que Déu està dient al seu poble avui, per respondre després amb la professió de fe i la pregària per totes les necessitats de l'Església, del món i de la pròpia comunitat.
- Finalment, amb la celebració eucarística els fidels entren en comunió amb el Senyor, per a rebre, com a cloenda, la missió a la vida de cada dia.

La Paraula de Déu ressona així, viva, enmig del seu poble. I cada creient pren consciència de l'amor de Déu, que es manifesta en la seva paraula, perquè s'aixequi la resposta de fe, d'amor i d'esperança en el cor i en la vida de cadascú. L'Església ens introdueix així, cada diumenge, en aquesta gran escola d'escolta de la Paraula de Déu que és la celebració de l'eucaristia. Alguns diuen de vegades que l'Església no ens ha ensenyat a pregar, ni ens ha ensenyat a pregar amb la Bíblia. Durant dos mil anys, diumenge rere diumenge, l'Església ens ensenya de forma ben activa com cal pregar.

La lectio divina

A part de la celebració eucarística, la pregària amb la Paraula de Déu ha estat present sempre, d'una forma o una altra, en la vida de les comunitats cristianes i en la vida personal dels creients. En els monestirs, la lectura de la Paraula de Déu és un dels eixos de la seva espiritualitat. Diuen que sant Agustí en l'inici de la seva conversió va escoltar la veu d'un nen que li deia, mostrant-li la Paraula de Déu: «Pren i llegeix». La lectura meditada de la Paraula de Déu aviat es va convertir en la llum de la seva vida. Sant Jeroni, el gran traductor de la Bíblia al llatí, va escriure que: «Desconèixer la Sagrada Escriptura era desconèixer Jesucrist».

Pren i
llegeix

Aquesta lectura meditada de la Paraula de Déu va rebre, en els monestirs, el nom de *lectio divina*, és a dir, lectura de la Paraula de Déu escoltant i responent, en la pregària, a allò que Déu hi diu. Un monjo cartoixà, del segle XII, anomenat Guigo, va donar una síntesi d'aquest mètode de pregària, en el seu escrit *Scala claustralium* («Escala dels monjos»). Es tracta d'una carta sobre la vida contemplativa, dirigida a un monjo anomenat Gervasi. Guigo ho expressa a través de la imatge d'una escala amb quatre esgraons espirituals: la *lectura*, la *meditació*, l'*oració* i la *contemplació* (algunes còpies d'aquesta carta substitueixen la contemplació per l'acció).

Aquests quatre passos o esgraons els explica de la forma següent:

- La lectura és la inspecció atenta de les escriptures.
- La meditació, el treball d'investigar la veritat oculta.
- L'oració, l'impuls del cor cap a Déu demanant-li que allunyi els mals i concedeixi els béns.
- La contemplació, l'elevació per assaborir, en Déu, la joia de l'eterna dolçor.

Com ell diu: «La lectura busca; la meditació, descobreix; l'oració, demana; la contemplació, assaboreix (...) La lectura es com la pell d'una fruita; la meditació, com l'interior; l'oració, la petició d'allò desitjat; la contemplació, el goig de la dolçor aconseguida» (III). «La lectura sense la meditació és àrida; la meditació sense lectura, enganyosa. L'oració sense meditació és tèbia; la meditació sense oració, infructuosa.

L'oració devota aconsegueix la contemplació, però la contemplació sense oració és un fet rar o miraculós» (XIV).

Recomanacions recents del Magisteri

El concili Vaticà II, l'any 1962, en la Constitució dogmàtica sobre la Revelació divina (*Dei Verbum*) recomanava que: «Tots els fidels (...) s'acostin de bon grat, al mateix text sagrat, ja sigui per mitjà de la sagrada litúrgia, amarada del llenguatge de Déu, ja sigui per la lectura espiritual (...) Però que recordin que la lectura de la sagrada Escriptura ha d'anar acompanyada de la pregària a fi que hi hagi diàleg entre Déu i l'home; perquè "parlem amb ell quan preguem, i l'escoltem quan llegim les paraules divines" (St. Ambrós)» (DV 25).

El papa Benet XVI, l'any 2010, en la seva Exhortació apostòlica *Verbum Domini* recordava la importància de l'aproximació orant a la Paraula de Déu, amb particular referència a la *lectio divina*. Sobre aquesta, recull les paraules del missatge final del mateix Sínode: «(La *lectio divina* és veritablement) capaç d'obrir al fidel no sols el tresor de la Paraula de Déu, sinó també de crear el trobament amb Crist, Paraula divina i vivent» (87; Missatge final III, 9). I recorda els passos fonamentals d'aquesta forma de lectura de la Paraula de Déu:

- «Es comença amb la lectura (*lectio*) del text, que suscita la qüestió sobre el coneixement del seu contingut autèntic: *Què diu el text bíblic en si mateix?* Sense aquest moment, es corre el risc que el text es converteixi només en un pretext per no sortir mai dels nostres pensaments».
- «Segueix després la meditació (*meditatio*) en la qual la pregunta és: *Què ens diu el text bíblic a nosaltres?* Aquí, cadascú personalment, però també comunitàriament, ha de deixar-se interpel·lar i examinar, perquè no es tracta ja de considerar paraules pronunciades en el passat, sinó en el present».
- «S'arriba successivament al moment de la pregària (*oratio*), que suposa la pregunta: *Què diem nosaltres al Senyor com a resposta a la seva Paraula?* La pregària com a petició, intercessió, agraïment i lloança, és la forma primera amb què la Paraula ens canvia».
- «Finalment, la *lectio divina* conclou amb la contemplació (*contemplatio*), durant la qual acceptem com a do de Déu la seva pròpia mirada en jutjar la realitat, i ens preguntem: *Quina conversió de la ment, del cor i de la vida ens demana el Senyor?* (...) En efecte, la contemplació tendeix a crear en nosaltres una visió sapiencial, segons Déu, de la realitat i a formar en nosaltres "la ment de Crist" (1Co 2,16) (...) Convé recordar, a més, que la *lectio divina* no acaba el seu procés fins que no

s'arriba a l'acció (*actio*), que mou la vida del creient a esdevenir do per als altres per la caritat» (*Verbum Domini*, 87).

Més recentment, el papa Francesc, en l'audiència general del dimecres 27 de gener de 2021, va parlar sobre la pregària amb les Sagrades Escripures. En ella va parlar del mètode de la *lectio divina*. I el va sintetitzar en tres punts:

- «Es tracta, abans de res, de llegir el passatge bíblic amb atenció, és més, diria amb “obediència” al text, per comprendre allò que significa en si mateix».
- «Successivament s'entra en diàleg amb l'Escriptura, de manera que aquestes paraules es converteixin en motiu de meditació i d'oració: restant sempre proper al text, començo a preguntar-me sobre què “em diu a mi”? És un pas delicat: no s'ha de caure en interpretacions subjectivistes, sinó entrar en el solc viu de la Tradició, que uneix cadascun de nosaltres a la Sagrada Escriptura».
- «I l'últim pas de la *lectio divina* és la contemplació. Aquí les paraules i els pensaments deixen lloc a l'amor, com entre enamorats als quals de vegades els basta amb mirar-se en silenci. El text bíblic resta, però com un mirall, com una icona per contemplar. I així es té el diàleg».

El papa Francesc, ho va resumir de la següent forma: «Les paraules de la Sagrada Escriptura no han estat escrites per restar en un paper, sinó per germinar en el cor de la persona que prega. Malgrat la seva antiguitat, cada verset de la Bíblia ha estat escrit també per a nosaltres, i a través d'aquests Déu ens parla. Quan escoltem un passatge que potser hem sentit moltes vegades, en aquest moment, observem com ens toca interiorment i ens il·lumina una situació que estem vivint. En certa manera l'Escriptura ens llegeix a nosaltres, ja que llegeix la nostra vida, comprèn la nostra humanitat concreta i ens permet veure'ns reflectits en molts personatges i situacions».

Lectura, diàleg i comunió

Tenint en compte la manera com l'Església prega en la celebració de l'eucaristia, tenint en compte també la tradició monàstica de la *lectio divina* i l'esquema donat pel papa Francesc, ens pot ajudar en la nostra pregària tenir en compte els tres passos següents:

En primer lloc, la lectura: Primer cal preparar el nostre interior per escoltar la Paraula de Déu, amb un esperit serè i recollit. A continuació, llegir o escoltar el text escollit de la Sagrada Escriptura, amb una lectura reposada.

En segon lloc, cal entrar en diàleg amb el Déu que ens parla: A través del text sagrat, Déu ens està parlant personalment i comunitàriament. Cal escoltar-lo reflexionant sobre quina és la seva paraula *avui* per a nosaltres *aquí*. Després, per continuar en

Preguem

aquest diàleg, cal respondre-li, amb la nostra fe i la nostra pregària, donant-li gràcies i demanant-li la seva força i la seva llum.

Per últim, es tracta d'entrar en aquesta comunió amb la presència del Senyor: Una comunió d'amor, que ens fa sentir-nos estimats per Déu i acompanyats per ell, participant de la seva vida. I, al mateix temps, una comunió que ens porta a l'acció segons els seus desitjos.

Es tracta, doncs, d'un triple moviment doble: la lectura de la Paraula, el diàleg amb Déu i la comunió amb ell. Una lectura que arriba a un cor preparat i recollit. Un diàleg que és escolta i pregària. I una comunió, que és comunió d'amor i comunió en l'acció de cada dia.

Lectura del text

Escoltar la Paraula de Déu és apropar-se a Déu, en Jesucrist, per deixar-se il·luminar per la llum de la seva Paraula. Com diu el salmista: «La teva paraula fa llum als meus passos, és la claror que m'il·lumina el camí» (Sl 119[118],105). Per això cal sempre apropar-se a la Paraula de Déu amb molt de respecte. Cal recollir-se, obrir les oïdes del nostre interior i prendre consciència que ens disposem a escoltar Déu mateix que ens vol parlar. Serà bo demanar que l'Esperit Sant davalli sobre nosaltres, purifiqui el nostre interior i ens obri a escoltar la Paraula de Jesús.

La lectura del text s'ha de fer amb unció, conscients d'allò que s'està llegint. Si la lectura és en públic és fonamental que s'escolti suficientment i que sigui llegida amb el sentit i l'entonació deguts. Si és en privat, convé no córrer, fixar-se en les diverses paraules per captar el sentit de cada paraula i frase. Si és necessari, es poden repetir al-

gunes frases o fins i tot tota la lectura, perquè aquesta penetri més en el nostre interior. Recordem que en l'assemblea en acabar la lectura es diu: «Paraula de Déu» (o «Paraula del Senyor», si es tracta de l'evangeli), perquè tothom pugui aclamar dient: «Us lloem, Senyor» (o bé: «Lloança a vos, oh Crist»). Amb aquesta resposta reconeixem que és Déu mateix qui ens parla.

Diàleg amb Déu

Quan el text ha estat llegit o proclamat, Déu ha començat a parlar-nos. Ha iniciat un gran diàleg amb nosaltres. Primer cal que prenguem consciència d'allò que ens diu. Cal escoltar el text procurant respectar-ne el sentit, no pas fent-li dir allò que no diu. Per això cal, en un primer moment, pensar què és el que deia als seus contemporanis, segons el tipus de llenguatge que utilitza. Recordem que, en la Bíblia com en tot recull de textos, hi ha una gran diversitat d'estils (això que s'anomena els «gèneres literaris»). Hi ha textos que són narracions seguint imatges de l'Antic Testament, textos simbòlics, paràboles, escrits de tipus apocalíptic (és a dir, amb l'estil del llibre de Daniel o del llibre de l'Apocalipsi), etc. En aquest punt ens ajudarà tenir una certa formació bíblica: una lectura fonamentalista, que no tingui en compte els simbolismes literaris, és la forma més cruel d'allunyar-se de la Paraula de Déu. És a través d'aquest text concret, amb la seva materialitat literària, que Déu continua parlant a l'Església d'avui i a cadascun de nosaltres. Per això, val la pena prendre consciència que la Paraula de Déu l'escoltem en el si de l'Església.

Les Sagrades Escripures han de ser llegides i escoltades en el seu conjunt. És a dir, la interpretació d'un text ha d'estar en consonància amb la resta de la Paraula de Déu. No pot ser que un text l'interpretem en plena contradicció amb la resta de la Bíblia. La Paraula de Déu és escoltada i rebuda sota la llum de Jesucrist, de tal manera que és a partir d'ell que tots els textos s'il·luminen.

Què ens diu avui Jesús amb la seva paraula? Què em diu a mi, en les circumstàncies concretes del meu dia a dia? La Paraula de Déu, com el seu amor, no és quelcom general, sinó que va dirigit a cadascun de nosaltres en concret. Déu ens estima a tots no vol dir que té un amor general, sinó que ens estima a cadascun de nosaltres. M'estima a mi, també. El mateix cal dir sobre la seva Paraula. No ens parla en general. Em parla també a mi, de forma concreta.

I, com en tot diàleg, la paraula demana una resposta. Escoltar la Paraula de Déu suposa també respondre: parlar-li, dir-li alguna cosa, lloar-lo, donar-li gràcies, demanar-li. Davant de la Paraula de Déu, davant del seu amor, neixen en el nostre cor sentiments d'admiració, sentiments d'acció de gràcies, peticions de perdó, peticions d'ajuda. Déu no ens parla tan sols perquè la nostra ment s'enriqueixi i aprenguem coses sobre ell, sinó perquè escoltem el seu cor, el seu amor, i li responguem amb el

nostre cor, amb el nostre amor. Es tracta d'un diàleg, que Déu ha començat. Ell ens parla i nosaltres responem. Ell i nosaltres, ell i jo. Escoltem el que Jesús va dir a Maria Magdalena vora el sepulcre, el matí de la seva resurrecció: «Li diu Jesús: “Maria!” Ella es gira i li diu en la llengua dels hebreus: *Rabuni*, que vol dir “mestre”» (Jn 20,16). En aquest diàleg, que és la pregària amb la Paraula de Déu, escoltem la veu de Jesús que ens crida pel nostre nom i nosaltres el reconeixem com el nostre mestre, el nostre Senyor i el nostre Déu.

Comunió amb ell

L'escolta de la Paraula de Déu i el diàleg amb ell ens porta a la comunió. Al silenci de sentir-se junts. Un davant l'altre. S'explica del capellà d'Ars, que un dia li va preguntar a un ancià que es passava llargues estones pregant en l'església, en silenci, què era el que feia. Ell li va contestar: «Jo el miro i ell em mira». Sentir-se sota la mirada amorosa de Déu. Aquesta és la gran benedicció: «Que el Senyor et beneeixi i et guardi. Que et faci veure la claror de la seva mirada i s'apiadi de tu. Que fixi damunt teu la seva mirada i et doni la pau» (Nm 6,24-26). «Feliç el poble que t'aclama, Senyor: caminarà a la llum de la teva mirada»(Sl 89[88],16). Com va dir Jesús: «Qui m'estima, guardarà la meua paraula; el meu Pare l'estimarà i vindrem a fer estada en ell» (Jn 14,23). El diàleg amb la Paraula de Déu porta, suaument, a l'encontre amb ell, a la comunió amb ell. Ell m'estima i jo l'estimo. I, com diu, sant Pau: «N'estic cert: ni la mort ni la vida, ni els àngels ni les potències, ni el present ni el futur, ni els poders, ni el món de dalt ni el de sota, ni res de l'univers creat no ens podrà separar de l'amor de Déu que s'ha manifestat en el Messies Jesús, Senyor nostre» (Rm 8,38-39).

I aquesta comunió d'amor no és tan sols un moment d'intimitat amb el Senyor, sinó que es converteix en el motor de la comunió amb ell al llarg de tot el dia, al llarg de tota la vida. La Paraula de Déu que hem escoltat, la comunió amb el Senyor que hem experimentat, ens acompanya en tot el nostre viure i actuar, de tal manera que ens impulsa a viure en la comunió amb els germans. A viure en el servei, en la solidaritat, en l'amor, en l'entrega, en el perdó, en la germanor. Déu Pare que ens diu: «Tu ets el meu fill», ens diu també: «Aquest és el teu germà». Jesús que ens ensenya a dir a Déu: «Pare», ens ensenya també a dir-li: «Pare nostre», perquè ens ha fet a tots germans. Per això, la missió és el fruit de l'escolta de la Paraula de Déu.

Forma d'escollir el text

Per pregar amb la Paraula de Déu es necessita, evidentment, un text. Hi ha diverses formes d'escollir aquest text:

- Lliurement. Es pot escollir un text perquè ens ha impressionat especialment, perquè ho hem sentit en el nostre interior o, simplement, perquè hem obert la Bíblia hi ens ha sortit aquella pàgina. Tothom és lliure d'escollir el text que utilitzarà per pregar. Per a la pregària d'un dia aïllat pot ser una bona opció, però potser per un costum més estable de pregària és millor optar per un altre sistema.
- Lectura continuada. Una altra opció, ben aconsellable per alguns períodes de temps, pot ser agafar un llibre de la Bíblia (un evangeli, per exemple, o una carta) i anar-lo llegint de forma continuada, un fragment cada dia. Aquest tipus de lectura permet apropar-se al conjunt d'un escrit i, per tant, captar la dinàmica d'allò que la Paraula de Déu diu a través d'aquell escriptor bíblic.
- Però hi ha també una altra forma d'escollir el text de cada dia. Una forma ben aconsellable. Es tracta d'anar llegint i meditant el text que l'Església utilitza cada dia en la celebració litúrgica de l'eucaristia. Per exemple, l'evangeli. D'aquesta manera es rep com un do de l'Església el text de cada dia i hom es va adaptant al ritme litúrgic de l'Església i a la gran riquesa de la seva vivència.

Sigui com sigui el més important és anar modelant una espiritualitat i una vivència de la fe que sigui cristològica, bíblica i eclesial. Cristològica, perquè estarà centra en Jesucrist. Bíblica, perquè estarà a l'escolta de la Paraula de Déu. Eclesial, perquè serà rebuda i viscuda en tant que Església de Jesucrist i seguint el seu ritme.

Llegir la Bíblia en grup

A l'inici del curs 1998-99, l'Associació Bíblica de Catalunya posava a disposició de les comunitats cristianes interessades en una lectura profitosa de la Paraula de Déu el primer volum de la sèrie «Llegir al Bíblia en grup». L'objectiu de l'equip impulsor d'aquesta iniciativa fou facilitar una iniciació senzilla i alhora profunda a la Bíblia, per tal d'arribar a una relació personal i comunitària amb la Paraula de Déu que porti a la pregària i a la renovació de la vida. La sèrie completa consta de vuit carpetes i cadascuna conté nou quadernets per treballar alguns textos escollits del llibre bíblic que cada carpeta proposa: **Fets dels Apòstols, Llibre de l'Èxode, Evangeli segons Mateu, Evangeli segons Marc, Evangeli segons Lluc, Evangeli segons Joan, Llibre d'Isaïes i Llibre de l'Apocalipsi**. Cada

quadernet té una presentació atractiva i amb abundància d'il·lustracions, amb tot un seguit d'informacions diverses (històriques, literàries i teològiques), que ajuden a entendre el sentit del text bíblic i obren camins per a la reflexió i l'actualització.

Durant tots aquests anys han estat molts els grups que han pogut endinsar-se de manera seriosa en els textos bíblics proposats, per mitjà de l'estudi, de la reflexió, del diàleg, de la pregària.

Amb motiu de la de la celebració del «Diumenge de la Paraula» i la «Setmana de la Bíblia», l'Associació Bíblica de Catalunya ha començat a adaptar en format digital els volums de la col·lecció. De moment podeu descarregar des de la pàgina web de l'Associació” les carpetes de l'Evangeli segons Marc i de l'Evangeli segons Lluc.

*Si necessiteu adquirir exemplars
impressos de les carpetes,
encara en tenim, no dubteu
en demanar-nos-els.*

Que es faci la vostra voluntat [Mt 6,10]

per Xavier Moll

Així ho preguem —τοῖς τῆς ἡμέρας [Di VIII,2]— en el parenostre. I ara m'ha vingut al cap un escrúpol: en el nostre món, fer el que un altre vol que fem, vol dir haver de complir el manament d'un altre. Ja fa molts anys que vaig llegir a la revista *Informations Catholiques Internationales* un article que deia que en el nostre món la gent es torna progressivament individualista, i és fàcil de creure que això es pot convertir en un virus que d'amagat corromp el sentit mateix de la comunitat, perquè aleshores, això de fer el que vol un altre, passa darrere el que vull fer jo mateix. En darrer terme, és el sentit mateix de democràcia que es fa malbé. I ara un altre record —aquesta vegada, de la meua infància— quan era petit, la mare em cantava una cançó de bressol que em deia: “no ploreu angelet, no, que la mareta no ho vol”.¹ Una cançó de bressol individualista avui diria més aviat: “no ploris que ja és tard i demà estaràs cansat”. És clar, només dins l'amor el que més val és la voluntat de l'estimat, és agradar l'estimat. Només des d'aquest punt de vista podem llegir i pregar correctament aquell salm 119, el més llarg de tot el Saltiri, tot ple d'un desig d'un amic que diu en segona persona al Déu estimat, que vol *custodire legem tuam*. Fer d'aquesta manera la voluntat de Déu no té per motiu l'efecte d'una compensació. L'efecte de complir la voluntat de Déu és la unió de l'amor. En canvi, dins aquesta altra manera d'entendre la democràcia, el poble, el δῆμος, es defineix pel que diu i vol una majoria d'individualistes; els qui no s'hi avenen o no s'hi poden avenir, són deixats de banda. Aquesta majoria potent ja

¹ Ja és ben notable que mare i fill és tractin de vós; per mi, també senyal d'una altra manera d'entendre's dins una comunitat.

Parenostre.
Basilica de
la Sagrada
Familia

no se sent obligada a sacrificar-se una mica pel bé dels qui no ho són tant, de potents. Enfront d'aquesta manera de veure les coses, cal confessar i recordar —si és que ja ho havíem oblidat o deformat— que «l'Església és un poble i no un agregat d'individus».²

Crec que cal fugar una mica més en aquest estat de coses, perquè està en el centre mateix de la nostra fe. La fe no és justament allò que nosaltres donem per bo —aquí hi ha tot el nucli del sentit de fe de la veritat— sinó el que Déu tot sovint i inesperadament ens revela. La veritat és la sorpresa inesperada dels deixebles d'Emmaús [Lc 24,21.31], és aquell capgirament que es dona dins la família de Jessè quan es descobreix que l'elegit per rei no és cap dels fills presents, sinó el petit David que havien enviat a pasturar el ramat [1Sa 16,11]. No és allò que un preveia, sinó sempre la revelació que arriba de darrere: “*audivi post me vocem magnam*” [Ap 1,10]. I condiciona que el qui ho sent després s'hagi de girar i digui: “*et conversus sum ut viderem vocem*

² Erik PETERSON, *Offenbarung des Johannes und politisch-theologische Texte*, Würzburg 2004, p. 91.

quae loquebatur mecum” [Ap 1,12]. Aquest pensament fins i tot ens hauria de donar el coratge de dir: crec de debò en l’Esperit Sant, i soc conscient que sovint m’inspira, és a dir, em fa venir al cap explicacions on espontàniament no hi hauria anat a caure. I és això el que dona a la *inspiració* la qualitat de testimoni [Mt 10,20]. I aquest pensament és també la descoberta d’una meravella rebuda, que em fa veure que l’estètica va davant l’ètica: val més allò que rebo, que allò que faig. Meravella que, en destapar la ridícula del vanitós, revela la magnificència de l’*obediència* de girar el cap i veure i sentir el que altrament no hauríem vist mai. Soc el pobre radical que viu content d’allò que li donen. I davant la temptació de creure’m important, és llavors l’Apòstol que em posa de peus en terra: “*Quid autem habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*” [1Cor 4,7]. *Haec dicit Dominus non gloriatur sapiens in sapientia sua et non gloriatur fortis in fortitudine sua et non gloriatur dives in divitiis suis* [Ier 9,23].

Aquest fet de descobrir la veritat com a sorpresa inesperada el vaig experimentar el diumenge de Crist Rei de l’any A, després d’haver escoltat l’evangeli de judici final [Mt 25,31-46]. Abans s’havia llegit Ez 34,11-17 i cantat el salm 23, que parlen de Déu com a pastor del poble. I després, en sentir aquell evangeli, vaig pensar: el bon pastor va a cercar l’ovella perduda, i la sorpresa admirable és que aquest pastor, que cerca el que s’ha perdut, ara s’amaga dins els pobres i malalts i empresonats. I què passa amb nosaltres, que ens tenim per justos, què passa amb les noranta-nou ovelles deixades a la muntanya? [Mt 18,12]. Aquesta pregunta ja es troba dins la pregària que fa Fray Luís de León davant el misteri de l’ascensió de Jesús:

*Y dexas, Pastor santo,
tu grey en este valle hondo, escuro,*

i dona motiu de la pregària que es troba dins un himne a nom de Georg Fabricius dins l’aplec d’himnes que va publicar Georg Cassander:³

*Tu, Christe, pastor optime,
oves relictas aspice.*

I ara, aquest pas de la paràbola del bon pastor a la nostra situació de reserva escatològica que, des de la pujada de Jesús al cel, l’ha amagat en el sagrament *donec veniat* [1Co 11,26], en demanar que el cerquem, es repeteix l’experiència d’Emmaús: el Rei de la glòria s’amagava justament dins el crucificat INRI, com a alternativa de la confessió *non habemus regem nisi Caesarem* [Jo 19,15]. La temptació és l’intent de desfer l’alter-

³ Georg CASSANDER, *Hymni ecclesiastici, praesertim qui ambrosiani dicuntur, multis in locis recogniti, et multorum hymnorum accessione locupletati. Cum scholis, oportunis in locis adiectis, et hymnorum indice*, Coloniae anno MDLVI.

nativa amb el veredicte de tant un com l'altre amb el resultat d'un ni fred ni calent; amb el veredicte: «Tant de bo que fossis fred o calent! Però, ja que ets tebi, i no fred o calent, estic a punt de vomitar-te» [Ap 3,15-16]. «Per desgràcia és aquesta una veritat poc coneguda i poc predicada, que la tebior i mediocritat siguin pecat. A l'espera de la vinguda del Crist no s'admet cap tebior. La tebior com a compromís només es dona dins un ordre estàtic, que no coneix cap decisió. El Crist, en canvi, en el seu retorn porta la κρίσις (crisi), i d'aquesta manera s'aconsegueix interiorment l'ideal de la compensació».⁴ L'afirmació de Déu suposa la negació dels ídols; no hi ha compromís possible davant aquesta alternativa. Però alhora la fe demana descobrir el Crist Fill de Déu justament en els pobres que aquest món deixa de banda. És així que mira el Crist les *oves relictas*, i es demana d'elles que es girin *ut videant vocem*. «Que Déu vegi, que l'Anyell vegi, és més que una simple imatge. No és que només nosaltres primerament vegem i que després transferim a Déu metafòricament aquest veure nostre. No és així, *nosaltres* només veiem, perquè *som* vistos per Déu, perquè *som* vistos per l'Anyell, perquè el seu *veure* és una força espiritual, creadora, perquè els ulls de l'Anyell són esperits enviats a la terra».⁵

«*Et audiui post me vocem magnam... Et conversus sum ut viderem vocem*» [Ap 1,10.12]. És la meravella de descobrir aquesta mateixa capgirada que converteix el do donat en un do rebut: pensàvem tot ufanosos d'haver fet obres de misericòrdia davant pobres i malalts, i quan la veritat es va destapar vam veure que érem nosaltres els receptors d'una visita de Déu. La més petita vanaglòria es torna ridícula, en descobrir que va ser Ell que, en fer-se present en el pobres, va fer possible aquella obra de misericòrdia. És així que respon a la nostra pregària *oves relictas aspice*, només manquen ulls capaços de girar-se per veure-ho. És en aquest rebre allò que es dona, que hi descobrim el Crist amagat, que hi descobrim la *veritat*. Veiem, perquè som vistos, i aquell *passivum divinum* "que es faci la vostra voluntat" fa coincidir la meua voluntat amb la seva.

⁴ PETERSON, Ibíd. p. 56.

⁵ PETERSON, Ibíd. p. 71.

El principi del text dels evangelis

per Rodolf Puigdollers i Noblom

Assabentar-se del contingut d'un text no sempre és tasca de poc temps. Hi ha textos que ens sembla que coneixem molt bé, fins i tot els podem recitar de memòria, però que un dia ens sorprenen amb una resplendor nova. Això és el que m'ha passat amb la primera línia del text de cadascun dels evangelis.

L'*Evangelí segons Marc* tots sabem que comença amb la frase: «Principi de la Bona Nova de Jesús, el Messies, Fill de Déu» (Mc 1,1), que en grec és: *Arkhê tou euangelîou Iêsou Khrîstou hyiou Theou*. La primera paraula: «principi» és, sens dubte, una referència a l'inici del llibre del Gènesi, és a dir, a l'inici de la Bíblia, quan en el relat de la creació es llegeix: «En el principi Déu va fer el cel i la terra» (Gn 1,1). Amb aquest inici de la seva narració evangèlica, Marc insinua que la Bona Nova de Jesús és també, en un cert sentit, l'inici d'una nova creació. L'escrit evangèlic se situa aleshores en paral·lel amb un text fonamental per a qualsevol creient jueu.

L'*Evangelí segons Marc* comença per un tríptic format per tres relats: la predicació de Joan Baptista (Mc 1,1-8), el baptisme de Jesús en el Jordà (Mc 1,9-11) i les temptacions en el desert (Mc 1,12-13). Un tríptic inicial (Mc 1,1-13) que serveix de gran obertura de tota la narració evangèlica. Un tríptic que comença pel terme *arkhê*. Un dia, però, em vaig adonar que aquesta paraula s'iniciava, precisament, per la lletra «alfa», la primera lletra de l'alfabet grec. I aleshores em va venir a la ment que si s'iniciava amb una «alfa» era possible que acabés amb la darrera lletra de l'alfabet, és a dir, amb l'«omega». Ho vaig mirar de seguida i, realment, la intuïció no havia

Codex Aureus

fallat: el tríptic introductori acabava, en el verset 13, amb la paraula *autô* («a ell»): «i els àngels (el) servien a ell (*kai hoi angelloi dièkonoun autô*). El tríptic introductori de l'*Evangelí segons Marc* començava amb una «alfa» i acabava amb una «omega». Potser, per al nostre estil d'escriure actual, pot semblar un detall sense importància —una simple casualitat—, però que sens dubte ens estava mostrant un aspecte de la forma d'escriure d'aquell text venerable que anomenem l'*Evangelí segons Marc*.

Aquest detall ben significatiu de l'inici d'un text evangèlic és ben sabut que es repeteix, en part, en l'*Evangelí segons Joan*. Aquest comença amb la frase: «En el principi

era la Paraula», *en arkhê ên ho logos* (Jn 1,1). De nou el terme *arkhê* («principi») servia per a iniciar un relat evangèlic i per establir un paral·lelisme amb la primera línia del llibre del Gènesi en grec: *en arkhê epoiêsen ho theos ton ouranon kai tên gên* (Gn 1,1). El relat de la creació és evocat, ara, en la referència a la Paraula en la seva existència abans de la creació.

Em quedava, però, una pregunta. Com era que l'*Evangelí segons Marc*, un text que sembla dirigit a comunitats formades no tan sols per jueus, sinó també per no jueus, hagi volgut fer una referència a l'inici de la Bíblia a través del terme *arkhê* i ho hagi reblert amb les lletres inicial i final del tríptic introductori, mentre l'*Evangelí segons Mateu*, un escrit d'estil profundament jueu, havia deixat de banda aquest detall. Els interrogants de vegades apareixen, però no sempre van acompanyats d'una resposta immediata. I cal tenir paciència perquè aquesta arribi al seu temps.

En una altra ocasió —i fa ben poc— vaig començar a llegir les llegendes dels hebreus, és a dir, la tradició oral dels jueus, que no s'ha conservat en l'Escriptura que constitueix l'anomenat Antic Testament, sinó que s'ha anat transmetent de pares a fills al llarg dels segles i que tan sols tardanament ha estat recollida per diversos escrits. Llegint el recull que va fer Louis Ginzberg, publicat per primera vegada l'any 1909, hi vaig trobar una llegenda preciosa sobre l'alfabet i la seva participació en la creació. Diu aquesta entranyable tradició que, quan Déu s'estava preparant per a crear el món per mitjà de la seva paraula, les vint-i-dues lletres de l'alfabet (que portava incises en la sublim i majestuosa corona divina) es van posar davant Déu suplicant-li, una darrere l'altra, que creés el món servint-se d'una d'elles. Així se li van anar presentant.

Totes li deien que eren l'inici d'una paraula positiva, però Déu anava rebutjant-les argumentant que també eren l'inici d'una paraula negativa. Per exemple, si la *reix* era l'inici del nom *rahum*, «misericordiós», també ho era del nom *raixa*, «malvat»; si la *cof* era l'inici de la paraula *cadoix*, «sant», ho era també del terme *quelala*, «maledicció». I així la resta. Finalment es va presentar la lletra *bet*, argumentant en el seu favor que tot el món havia de lloar Déu per mitjà d'ella dient: «Beneït sigui el Senyor per sempre». I va ser, aleshores, que Déu va crear el seu món servint-se de la lletra *bet*.

Quan vaig llegir aquesta narració, vaig intuir clarament que aquí s'havia de trobar l'explicació de l'inici del text de l'Evangelí segons Mateu: segur que la seva narració començava amb aquesta lletra. I, efectivament, vaig comprovar immediatament que el text de Mateu comença de la forma següent: *Biblos geneesês...*, «Llibre de la genealogia de Jesús, el Messies, fill de David, fill d'Abraham» (Mt 1,1). Mateu havia volgut començar per la mateixa lletra amb la qual comença el text del llibre del Gènesi: *Bereixit*. La lletra grega «beta» servia per a evocar la primera lletra de

la Bíblia hebrea: la *bet*. Així es mantenia, d'una forma encara més jueva, el paral·lisme entre l'inici de la narració evangèlica i l'inici de l'Escriptura, establint al mateix temps un paral·lisme amb la primera genealogia humana: «Aquest és el llibre de la genealogia (*biblos geneseôs*) dels homes el dia que Déu va fer Adam» (Gn 5,1). Es tracta, sens dubte, d'un nou detall inusual de l'Escriptura. Alguns diran que no és res més que una simple casualitat.

L'*Evangelí segons Lluc* va optar per iniciar la seva narració, dirigida a Teòfil, per un pròleg d'un estil ben contemporani, una introducció profundament grega (Lc 1,1-5). I, segurament, no va utilitzar cap d'aquestes tècniques de referència. O, almenys, encara no la conec. No tot ha de ser música clàssica o recitat gregorià; també existeix el jazz.

Addenda

En les línies precedents he escrit que no coneixia encara la tècnica utilitzada per l'obra lucana per fer referència als escrits anteriors. Passat un temps, penso que puc aportar coses noves sobre aquest punt. L'obra lucana comença per un pròleg d'estil profundament grec, en el qual indica que hi ha «molts» que han escrit amb anterioritat. Molts vol dir, almenys, dos i —millor— tres. I, precisament, dos o tres són els escrits evangèlics que actualment els especialistes consideren anteriors a l'escrit de Lluc.

En primer lloc, l'anomenat *Evangelí segons Marc*, al qual es faria una suau evocació amb l'expressió «els qui des del principi (Lc 1,2a), que recorda les paraules primeres de l'escrit marcà: «Principi de l'evangelí» (Mc 1,1). A continuació, Lluc devia evocar l'*Evangelí segons Joan* que, en la seva primera redacció, devia ser anterior a ell: l'expressió «esdevingueren servidors de la Paraula» (Lc 1,2b) recorda l'inici del text joànic: «Al principi era la Paraula» (Jn 1,1).

Però l'escrit lucà evocaria també l'escrit mateà, encara que amb una tècnica diferent i més distant. Lluc evoca aquest escrit mitjançant la utilització de la lletra èpsilon com a inicial de paràgrafs tan significatius del seu escrit com són: el pròleg inicial (*epeidêper polloi*, Lc 1,1) i el primer paràgraf de la narració (*egeneto en tais hêmerais*, Lc 1,5), i acaba el segon volum amb un paràgraf que s'inicia amb la mateixa lletra (*enemeinein de dietian holên*, Ac 28,30).

Amb aquesta utilització inicial de la lletra èpsilon, que té en grec el valor numèric de cinc, vol evocar els cinc discursos de Jesús de l'escrit mateà, al mateix temps

que evoca el poble d'Israel i els cinc llibres de la Torà. Són tècniques literàries difícils d'assumir per una mentalitat occidental, però que ens mostren la complexitat oriental d'aquests escrits. L'escriptor, quan mira endavant, mira primer enrere.

Notícies bibliogràfiques

JAUME FONTBONA I MISSÉ, *La sinodalitat en l'Església*, Barcelona: CPL Editorial 2022. 187 pàg.

Jaume Fontbona, professor de teologia, membre eminent de la nostra Associació Bíblica de Catalunya, ens acaba d'oferir un llibre extraordinàriament oportú. Recordem que Francesc, bisbe de Roma, ha dit que «el camí de la sinodalitat és el camí que Déu espera de l'Església del tercer mil·lenni». «Sinodalitat» vol dir «fer camí junts» i suposa escoltar-nos els uns als altres i discernir en comunitat. Vol dir que cal escoltar i invocar l'Esperit Sant a fi de poder discernir el que Déu vol en aquest moment concret de la història. La sinodalitat, segons Francesc, bisbe de Roma, «és una dimensió constitutiva de l'Església».

Aquest llibre reprèn i millora un llibre anterior (1999). Hi apareixen els grans temes que han estat objecte d'estudi i reflexió del professor Fontbona al llarg dels

anys de la seva docència teològica, especialment la concepció de l'Església com a comunitat sinodal estructurada entorn de tres pilars: el bisbe local, el lloc i l'Eucaristia. En aquest sentit trobo especialment important el capítol tercer d'aquest llibre.

Jaume Fontbona és un gran teòleg català, profundament coneixedor de les Sagrades Escripures, que escriu de manera magnífica. Aquest volum aporta llum a les inquietuds de l'Església del segle XXI. Moltes gràcies, Jaume!

DAVID JOU – SOR ISAURA, *En la teva llum. En tu luz*, Barcelona: Viena Edicions 2022. 159 pàg.

Un físic poeta —David Jou— i una religiosa clarissa fotògrafa —sor Isaura Marcos— una combinació increïble per a un llibre poderós: *En la teva llum / En tu luz*. Es tracta d'un recull de fotografies i de proses poètiques (escrites en castellà)

de sor Isaura i d'un recull de trenta poemes (en català) de David Jou.

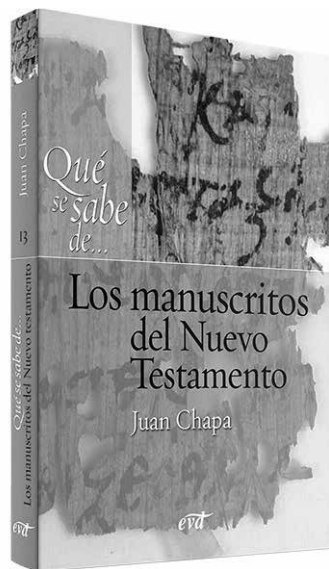
En cinc àmbits —Fotografia, Moviment, Claustre, Espai, Déu— la religiosa i el poeta ens proposen el que podríem anomenar «la màgia d'una trobada». De fet, tota la Sagrada Escriptura és la història de les trobades entre Déu, Senyor del cosmos, de la vida i de la història, i la humanitat. Jo penso que la culminació i síntesi d'aquesta història de les «trobades», que la tradició ha anomenat sàviament «Història de la Salvació», s'expressa en Joan 20,16: *Li diu Jesús: «Maria!» Ella es gira i li diu en la llengua dels hebreus: «Rabuni», que vol dir «mestre»*. La trobada de Maria amb Jesús ressuscitat és el cant definitiu, aquell que expressa la salvació realitzada en la Resurrecció del Senyor, que és la Creació darrera i definitiva.

Tota fotografia que intenta captar «un instant màgic» i tot poema són ecos d'aquella trobada que recull l'Evangeli segons Joan. El poeta i la religiosa esdevenen «mestres d'instant» en les seves fotografies, proses i poemes.

Us recomano molt aquest llibre ple de bellesa, que ens ofereix reflexos d'aquella Bellesa inefable de què ens parlen les Sagrades Escripures.

JUAN CHAPA, *Los manuscritos del Nuevo Testamento*, Estella: Editorial Verbo Divino 2022. 285 pàg.

El professor Juan Chapa, que acaba de ser escollit com a director de la Asociación Bíblica Española, és un savi: pro-

fessor de Nou Testament de la Facultat de Teologia de la Universitat de Navarra i un dels més grans experts del món en papirologia.

Aquesta obra que presentem forma part de la col·lecció “Qué se sabe de...” és magnífica: molt ben escrita (es llegeix com una novel·la bona, que t'arrossega per la força de les explicacions), fa una exposició fascinant del món dels manuscrits més antics del Nou Testament i de les històries que hi ha darrere d'aquests textos. Llegint el llibre hi aprenem una infinitat de coses sobre l'art de l'establiment del text grec dels llibres que componen la biblioteca de les primeres comunitats cristianes, que és el Nou Testament i, també, un amor immens per la Paraula del nostre Déu, que es comunica de manera humil en aquests testimonis antic que són els manuscrits bíblics.

Notícies bibliogràfiques

Felicitem el professor Juan Chapa per aquesta obra sàvia amable, que ens obre la porta del saber sobre els manuscrits més antics del Nou Testament.

JULIO TREBOLLE, *Historia mínima de la Biblia*, Madrid: Turner 2022. 182 pàg.

El professor Julio Trebolle és catedràtic emèrit del Departament d'Estudis Hebreus i Arameus de la Universitat Complutense de Madrid. Les seves obres sobre la Bíblia són sempre una meravella. Aquest llibre breu —es tracta d'una «història mínima»— és una obra preciosa: en molt poques pàgines ens ofereix una mena d'enciclopèdia en compendi de saber bíblic, que combina història, literatura i pensament, tot formulat de manera claríssima.

Us recomano vivament aquest llibre!

STEVEN NADLER, *Un libro fraguado en el infierno. El «Tratado teológico-político» de Spinoza*, Madrid: Editorial Trotta 2022. 338 pàg.

Baruch de Spinoza (Amsterdam, 1632 – la Haia, 1677), filòsof de família jueva escriví el *Tractatus theologico-politicus* (1670), que publicà anònimament. L'obra va ser considerada com a «molt perillosa». Hi defensava que la Bíblia no és literalment «la paraula de Déu» sinó una obra literària humana. El filòsof pensa que la «religió veritable» no té res a veure amb la teologia, la litúrgia o el dogma, sinó que consisteix en una norma moral única: l'amor al proïsme.

El professor Steven Nadler, docent a la Universitat de Wisconsin-Madison, explica de manera molt entenedora en aquesta monografia la gènesi d'aquest llibre i en fa veure les aportacions modernes i singulars en el camp de la lectura de la Bíblia.

JUAN PEDRO MONFERRER-SALA, *Evangelios de al-Andalus. Hizānat al-Qarawīyyīn, ms. 730 'Texto arcaico'. Edición diplomática con aparato crítico e índices*, Madrid: Editorial Sindéresis 2021. 407 pàg.

JUAN PEDRO MONFERRER-SALA, *Evangelios de al-Andalus. British Library Add. 9061 'Revisión 1'. Edición diplomática con aparato crítico e índices*, Madrid: Editorial Sindéresis 2021. 463 pàg.

Aquests dos volums publicats pel savi professor Juan Pedro Monferrer-Sala, catedràtic de la Universitat de Còrdova, formen part de la col·lecció «Corpus Biblicus Arabicus Andalusiacus» que té com a objectiu la recuperació d'antigues traduccions de textos bíblics en llengua àrab. Les edicions són d'una gran pulcritud i bellesa estètica. El primer volum que presentem (tercer del CBAA) conté

l'edició diplomàtica (acompanyada d'un complex aparat crític) del text fragmentari dels evangelis d'un còdex de la ciutat de Fes (Marroc). És un text del segle XII, que parteix d'una versió andalusí del segle anterior, que ha de ser una revisió d'una traducció molt més antiga, probablement del segle IX.

El segon volum que presentem (quart del CBAA) conté l'edició del text dels evangelis en traducció aràbiga conservats en un còdex de la British Library de Londres, que, per les característiques de l'escriptura, es pot datar entre els segles XIII-XIV. El professor Monferrer edita el text acompanyat d'un complex aparat crític que recull els testimonis d'altres versions dels evangelis i de citacions de traduccions evangèliques en llengua àrab que es van difondre per al-Andalus en època antiga.

El treball realitzat pel Dr. Monferrer és d'una erudició increïble, que mereix

Notícies bibliogràfiques

tota mena d'elogis. L'objectiu d'aquesta tasca ímproba és fer aflorar el conjunt de testimonis d'antigues traduccions bíbliques en llengua àrab que havien quedat oblidats en manuscrits conservats en di-

verses biblioteques del món. L'erudició i passió pel saber que manifesten són dignes de tota mena de lloances.

Joan Ferrer

PORTAL

Joan Magí Ferré

Pàg. 1

ARTICLES

La saviesa d'Ester

per Núria Calduch-Benages

Pàg. 5

Esclata la gran notícia: l'Evangelí de Marc

per Justino Martínez Pérez

Pàg. 15

Com pregar amb la Bíblia

per Rodolf Puigdollers i Noblom

Pàg. 25

Que es faci la vostra voluntat [Mt 6,10]

per Xavier Moll

Pàg. 35

El principi del text dels evangelis

per Rodolf Puigdollers i Noblom

Pàg. 39

NOTÍCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Pàg. 44